

A levita lázadás kulisszatitkai

(Korách hetiszakasz)

„És pártot ütött Korách, Jichár fia, Khát fia, Lévi fia, valamint Dátán és Abirám, Eliáv fiai és On, Pelet fia, Reuvén törzsből. És fölkeltek Mózes ellen 250 emberrel Izrael fiai közül, akik a közösség vezetői, a gyülekezet képviselői, neves férfiak voltak. Ezek egybegyűltek Mózes és Áron ellen és azt mondták nekik: Elég legyen! Miért emeltek magatokat az Örökkévaló gyülekezete fölé, hiszen az egész közösség szent, és köztük lakozik az Örökkévaló!” (4Mózes, 16,1-3)

A KORÁCH-LÁZADÁS – ellenében az eddigi zúgolódásokkal, elégedetlenségekkel, amikor a nép húst, hagymát, vizet követelt – kvázi „elvi” indítatású volt, azaz a hatalomból követeltek részt. A lázongók azt kérdezték: ki mondja, hogy Mózes a király és Áron a főpap? Hiszen „mindenki szent”, mindenki hallhatta a Szináj hegyi kinyilatkoztatást, hogy „Én vagyok az Örökkévaló, a ti Istenetek” (Rási), tehát a hatalom mindenkié.

Úgy tűnik, ez nem más, mint egy anarchista lázadás, csak most nem az ún. csócselék, hanem a Mózes és Áron mellett lévő, vezető szerepet betöltő egyik csoport zúgolódik, lázadozik.

Bölcseink feltevése szerint a reuvenita vezetők csalódása vezetett a lázadáshoz, miután Mózes megvonta Reuvéntól az elsőszülött előjogait és azokat a levitáknak adta.

De felmerül a kérdés, vajon miért állt a lázadás élére a levita Korách? Miért adta nevét egy tragikus kimenetelű ügységhez?

Közismert, hogy a levita törzs volt a leglojalisabb a mózesi vezetéshez.

A levitáknak – első látásra – nem volt erre semmi okuk. Az ő törzsüket választották ki az Isten-szolgálatra, s a törzs elitje, a kohániták látták el a Szentély-szolgálatot. Maga Korách Mózes és Áron első unokatestvére volt, s ő is a frigysekrény hordozói közé tartozott, vagyis a Szentély-szolgálatban maga is előkelő helyet töltött be.

De nem tetszett neki, hogy unokatestvérei a legmagasabb méltóságokat töltik be. Ezt még lenyelte volna, bár a midrás szerint felesége uszította őt, hogy „tegyen valamit”, de azt már nem bírta elviselni, hogy Mózes a fiatalabb Elicáfánt a Khát nemzetiség – melyből Korách is származott – vezetőjének nevezte ki.

Korách magatartásából Bölcseink arra következtettek, hogy feltehetően rendelkezett minden földi jóval, és most már tekintély – köved – után áhítozott. Ezt pedig azzal próbálta elérni, hogy meglovagolta az elsőszülöttek elégedetlenségét. Korách érvei, miszerint „az egész közösség szent”, akkor pedig miért emelik magukat a közösség fölé, azt sugallták, hogy nincs szükség Mózesre és Áronra, hiszen „mindenki szent”. De ha már szükség van vezetőre, akkor ott van ő.

A SZAKASZ első mondatát – Vájikách Korách – úgy fordítottuk, hogy Korách pártot ütött. Lehet azonban – szó szerint – úgy is fordítani, hogy: Korách fogta magát. Vagyis ő volt az, aki az egész lázadást kezdeményezte.

Reb Bunim, a neves chászid rebbe jegyezte meg erre, hogy Korách feltehetően érdemes lehetett valamilyen vezető szerepre, de hiányzott belőle a szerénység, hogy megvárja, amíg felajánlanak neki egy tisztséget, ezért maga akarta azt megszerezni.

A lázadók mindegyike csak a maga érdekével törődött, csak azzal foglalkozott, hogyan lehetne ő valamilyen vezér.

A későbbi, mind a talmudi, mind a midrási irodalom úgy jellemzi ezt az esetet, mint „Korách és közösségének viszálya” (Máchlóket Korách vóadátó), és nem mint Mózes és Korách ellenségeskedése. Koráchnak ugyanis a saját táborán belül is voltak vitái, nem volt köztük összhang, az „aki kapja, marja” elv uralkodott. Ezért jellemzik Bölcseink a meddő, értelmetlen vitákat úgy, hogy azok olyanok, mint Korách és közössége viszálya.

BÖLCSEINK szerint Jákob ősapánk lelki szemeivel előre látta, hogy ebben az esetben a levita törzs csúnyán leszerepel majd. Ennek okából kifejezetten kérte, amikor halála előtt fiait megáldotta, hogy „gyülekezetükben ne említessék az ő neve”. Így aztán amikor az Írás felsorolja Korách családfáját, a felsorolás megáll Lévinél, és nem folytatja, hogy „Jákob fia”.

A lublini Látnok felveti: minek kellett egyáltalán megemlíteni, kinek a leszármazottja Korách? Azért – magyarázza is meg –, mert rendszerint az ilyen viszálykeltő embertípusok egyetlen „érdeme” a családfájuk (jühesz), a származásuk, ennek alapján követelik meg a tiszteletet, pénzt, hatalmat.

Egyszer a lublini rabbit, Élijáhu Klackint felkereste egy veszekedő házaspár. A férjet, aki az egyik kis chászid közösség rebbéje volt, azzal vádolta a felesége, hogy rosszul bánik vele, és getet (válólevelet) követelt tőle. A férj egy darabig védekezett, de amikor kifogyott az érvekből, azt kezdte hajtogatni, hogy ő egy szent család sarja, a nagyapja cádik volt, és így tovább.

A lublini rabbi elmarasztalta a férjet. Ítéletét a midrás Korách szakaszának magyarázatával indokolta, mely szerint „Jákob irgalomért esedezett, hogy neve ne említessék e viszályal kapcsolatban”. De miféle irgalom ez? Hiszen épp ellenkezőleg, Jákobnak kérnie kellett volna, hogy neve említésével meneküljenek meg ükunokái a megérdemelt büntetéstől. Mivel nem ezt tette, ebből egyértelműen kiviláglik, hogy az, aki méltatlanul viselkedik, nem takarozhat szent felmenőivel, mert az csak súlyosbítja tettét és az érte járó büntetést.

Naftali Kraus

Tudósítás a Magyar Zsidó Kongresszusról

Feldmájér Péter üdvözölte a résztvevőket, majd javaslatot tett a bizottságok tagjainak paritásos, azaz egyenlő egyező arányban való megválasztására. (Emlékeztetőül: a 2009. februári ülésen elfogadták a Bizottságok működéséről szóló szabályzatot, melynek értelmében bármelyik regisztrált szervezet jogosult jelöltet állítani valamennyi bizottságba.) Ugyanakkor kitért arra is, hogy egyazon személy nem szerepelhet hitközségi és nem hitközségi listán is. A javaslatokat a résztvevők egyöntetűen helybenhagyták.

A május 24-i ülészakot a Kongresszus alelnöke, Horovitz Tamás (Debreceen) vezette. Szólt az elmúlt időszakban történekről, majd felolvasta a bizottságokba jelöltek nevét, ezzel kapcsolatosan egy lemondás (Deutsch László főrabbi), valamint egy új név (Singer Bori) rögzítésére is sor került.

Kirschner Péter (Mazsike) felszólalásában még a szavazás megkezdése előtt elmondta: aktív közéleti szerepet fognak betölteni a bizottsági tagok, feladatuk közé tartozik majd az is, hogy minél színesebb és élhetőbb közéletet teremtsen, hallattassanak magukról, ugyanakkor sok múlik rajtuk a Kongresszus hatékonysága szempontjából is.

Közérdeklődésre számot tartó és különösképpen fontos napirendi pontról is tárgyaltak, mégpedig az utóbbi időben egyre erőteljesebb zsidóellenes áramlatok elleni hatékony fellépés kérdéséről.

Állásfoglalás

A Magyar Zsidó Kongresszus megállapítja, hogy Magyarországon az elmúlt években egyre nagyobb erővel jelentkeztek a rasszista, antiszemita csoportok és mind szélesebb körben, durvább hangnemen terjeszthetik káros nézeteiket.

A magyar társadalom legjobbjainak fellépése ellenére sem történt érdemi lépés a szélsőségek visszaszorítására.

A legutóbbi események is megmutatták, hogy egy egyre jobban szervezett szellemi kör minden eszközt megragad arra, hogy káros nézeteivel befolyásolja az embereket, főképpen az ifjúságot, és gyűlöletet szítson.

Mára nyilvánvalóvá vált, hogy az alkotmány, a törvények értelmezésére hivatottak nem kívánják megfékezni ezeket a csoportokat, nem kívánják fellépni a társadalmi békét megbontó, az európai országok többségében büntetnek minősülő cselekményeket elkövetőkkel szemben.

A Magyar Zsidó Kongresszus felhívja a jogalkotókat és jogalkalmazókat, hogy a magyarországi belső jog részévé vált nemzetközi szerződéses szellemének és betűjének alkalmazásával lépjenek fel az ilyen nézeteket hangoztatókkal szemben. Ne történhesen meg az, hogy az uszítók, a holokausztagadók ügyészségi menlevelet kapjanak és erre hivatkozva tovább folytathassák káros tevékenységüket.

A Magyar Zsidó Kongresszus szükségesnek tartja, hogy a magyarországi zsidóellenes cselekményekről összesítést készítsen, és arról rendszeresen tájékoztassa az Európai Unió vezetőit.

A magyar zsidó mártírok emlékművénél

a Raoul Wallenberg Emlékparkban

(Budapest VII., Wesselényi utca 5.)

2009. július 5-én, vasárnap délelőtt 9.30 órakor

megemlékezést

tartunk, melyre Önt és b. családját tisztelettel meghívjuk.

Zoltai Gusztáv,

az Emanuel Alapítvány titkára

Hozzászólások, javaslatok hangzottak el, például Moczó Kálmánétól, ő egy zsidó fiatalokból álló önvédelmi csoport létrehozásának lehetőségét vetette fel, úgy ítélte meg a mai állapotot, hogy egyéb védelemre nem igazán számíthat a magyarországi zsidóság.

Rosenfeld Dániel (Magyar Zsidó Szabadságharcosokért Emlékbizottság Egyesület) az áprilisi várbéli esemény kapcsán írt levelüket olvasta fel, valamint az eddig beérkezett reflexiókról adott tájékoztatást.

Lebovits Imre (Muszoe) a kormány intézkedéseiről szóló összefoglaló készítését és annak az EU és az ENSZ részére történő eljuttatását javasolta. Ugyanakkor hangsúlyozta egy ügynevezett támogató gyűrű kiépítését a zsidóság érdekében mindig is kiálló nem zsidó szimpatizánsok köréből.

Szigeti András (Bné Brit) két példát említve elmondta: tiltakozhatunk, tehetünk javaslatokat, de nem a mi feladatunk megvédeni magunkat.

A Barankovics Izraelita Műhely egyik küldötte közölte, ők már kiadtak egy „elítélő nyilatkozatot”.

Dr. Langermann István szerint a Mazsihisz megfelel az elvárásoknak, állami részről nem kapunk segítséget. Heller Ágnes megállapítását idézte, miszerint az Európai Unió esetleges beavatkozására sem várhatunk. Lehetőségeként említette az identitás, az összetartozás erejét hangsúlyozni.

Erdélyi Miklós (Hódmezővásárhely) az antiszemitizmust, a zsidóellenességet a „buták szocializációjának” aposztrofálva úgy vélte, egy társadalmi jelenség ellen a társadalomnak kell felvenni a küzdelmet. Marginalizálni kell az antiszemitizmust, tette hozzá. A zsidó szervezetek egyet nem értesen mit várhatunk el a társadalomtól? Kiemelte egyebek mellett: a kormánynak évekkel ezelőtt kellett volna hatékonyan fellépni a jelenségek ellen, de ez már nem várható el. Beszélt a párizsi békeszerződés vonatkozó bejegyzéseiről, és helyesnek ítélte, hogy tényes adatokkal kell megkeresni az EU-t és az ENSZ-t. A nemzeti közvélemény segíthet a törvényt módosítások elfogadásában.

Feldmájér Péter összefoglalta és megválaszolta az eddig elhangzott vé-

leményeket, javaslatokat. Elmondta azt is, hogy nemzetközi mintát követve, jogorvoslati szándékkal a közeljövőben létre kívánna hozni egy olyan, néhány fős csoportot, ahol bejelenthetőek lesznek a zsidóságot ért – egyelőre törvényben nem szankcionált – különféle atrocitások. Az elnök említést tett egy korábbi nemzetközi konferenciáról, ahol az antiszemitizmus ellen komoly fellépés lehetőségei fogalmazódtak meg. Magyarországon a jelenleg érvényben lévő alkotmányos keretek között nehéz lépni, meg kell győzni a parlamenti pártokat és a képviselőket, hogy fogadják el a már több ízben kezdeményezett alkotmánymódosítást.

A kongresszus folytatta munkáját, és Suchman Tamás parlamenti képviselő lépett a mikrofonhoz. Kijelentésbe helyezte egy nemzetközi konferencia összehívását, ahol mások mellett Ausztria, Német- és Olaszország legmagasabb közjogi méltósága beszélhet arról a náluk már működő törvényről, amely hazánkban késlekedik. Suchman javasolta: mielőbb a teljes magyar értelmiséghez kell fordulni, összefogást kezdeményezni, mert – véleménye szerint – erre a választást követően már nem biztos, hogy lenne lehetőség.

Megtörtént a szavazás, a számlálás ideje alatt az eredmények kihirdetéséig tovább folytatódott a kongresszus munkája.

Szabó György (Barankovics Izraelita Műhely) Suchman felszólalására reagálva alaptalannak ítélte a vádaskodást, majd tisztázandó gondolatokat vetett fel.

Grosz Andor professzor (Kecskeméti Zsidó Hitközség) az előző, politikai felhangtól sem mentes megnyilvánulásra reagálva emlékeztette a szónokokat a közelgő sávuut ünnepeire, arra, hogy a Tóra zsidó emberként köti össze őket. Megjegyezte, hogy a szélsőjobboldali hangoskodók a zsidókat pártoktól függetlenül „egy vonattal egy helyre kívánják”. A szónok beszélt annak fontosságáról, hogy mi az, ami összeköt bennünket, és hogyan lehet felvenni a harcot az antiszemitizmussal: nem várva, hogy pártok legyenek harcos szószólóink, mi hallassuk szavunkat.

(gál)

A teljes cikk a honlapon (mazsihisz.hu) olvasható.

Feldmájér: Az egyre súlyosbodó magyarországi helyzetért nem a parlamenti pártok a felelősök

GENFBEN TARTOTTA VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGI ÜLÉSÉT AZ EURÓPAI ZSIDÓ KONGRESSZUS

A kongresszuson részt vett Zoltai Gusztáv, a szervezet végrehajtó bizottságának tagja és Feldmájér Péter, a Magyarországi Zsidó Hitközség Szövetségének elnöke.

A konferencia kiemelten foglalkozott a Magyarországon tapasztalható antiszemitizmus problémájával.

Feldmájér Péter felszólalásában hangsúlyozta, hogy az egyre súlyosbodó helyzetet nem a magyarországi parlamenti pártok generálják, hanem egy szélsőséges mozgalom és elsősorban annak az Európai Parlamentben mandátumot szerzett képviselője, Morvai Krisztina.

Súlyos és veszélyes a helyzet azért is, mert Morvai Krisztina az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi karának egyik oktatója, ahol a jövő bírátí képezik.

Morvai Krisztina provokatív, kirekesztő, nem egyszer útszéli stílusú kijelentései, a Magyar Gárda fenyegető felvonulásai az utóbbi egy évben nemkívánatos hírnevet szereztek Magyarországnak – mondotta Feldmájér Péter.

(Forrás: mazsihisz.hu)

Körzeti kitekintő

Ortodoxia

Rivka Weiszberger, a főrabbi felesége és Herczog Judit ismét jó alkalmat talált arra, hogy lányokat, asszonyokat vendégül látva, a kulináris javakon túl szellemi táplálékot is nyújthasson azoknak, akik hívásukra elmentek a Dob utcába.

Ezen a kellemes vasárnap délután a közelgő ünnep adta az apropót.

Közel félszáz hölgy – köztük az Alma utcai Otthonból néhány lakó, a Wesselényi utcai iskola volt igazgató asszonya, dolgozói, bel- és külföldön élő ortodox feleségek gyermekeikkel és sok-sok érdeklődő – vett részt a rendezvényen.

A program egy sávuottal kapcsolatos tesztlap kitöltésével vette kezdetét, majd a Hanna étterem új séfje, Kabai László ajánlott az ünnepi asztalok díszítéséhez, de a mindennapi étek találatához is különleges és elsajátítható fogásokat, a piacokon kapható zöldség-gyümölcs felhasználásával. Volt ott görög- és sárgadinnyekosár, répa és uborka flamingó, alma-körte legyező és számos tetszetős megoldás.

A terem közepén illatozó tejes ételek, palacsinták, sütemények, torták nagy választéka megtette hatását, szerencsére a mennyiség tekintetében a vendéglátók előrelátónak bizonyultak.

Az esemény szellemi része, Rivka átfogó előadása és tanítása az ünnepről, Rúthról sikeres volt, és sajnos gyorsan rá kellett jönnöm arra, hogy még én is több pontban helytelenül töltöttem ki a tesztet.

Szép és tartalmas délután volt. Jöhet majd a következő!

gáljuli

Nagyfuvaros

Sávuotra a zsinagógákat növényekkel és virágokkal díszítjük, a hagyomány szerint ugyanis a Szináj-hegy virágba borult a kinyilatkoztatásra. Nem történt ez másképp nálunk sem. Csütörtökön dél körül kezdtek érkezni a díszítés kivitelezését elvállaló hölgyek. Hatalmas virágcsokrok, vég nélküli girlandkígyók álltak rendelkezésre, várva arra, hogy templomunk díszel legyenek e szép ünnepre. Mindezek kiegészítésére Bognár Zsuzsa nagyobb mennyiségű virággal érkezett. A segítőkész férfiak elhelyezték a füzereket, és hagyták a lányokat munkálkodni, akik szépen feldíszítették a templomot. Értő kezekkel kezelték a virágokat, és egykettőre virágdíszben pompázott templomunk. Az ünnepi istentiszteletet és a Mázkir nagyszámú résztvevő mellett, Darvas István rabbi, Zucker Immanuel kántor vallási vezetésével lezajlottak. Köszönjük mindazoknak, elsősorban Dezső Lindának, Bognár Zsuzsának, Halasi Melindának, Somkúti Verának, Nagy Gabinak és a Pál fiúknak, akik munkájukkal hozzájárultak templomunk virágdíszbe öltöztetéséhez. (fuvarpress)

Hódmezővásárhely

Az olvasónak úgy tűnhetett az utóbbi hónapokban, hogy a hódmezővásárhelyi hitközség működése alábbhagyott. Pedig éppen ellenkezőleg történt: a közösség jelenleg reneszánszát éli. A virágzás oka nagyon kézenfekvő. A hitközségi életben otthonra találtak többen: idősek, középkoriak és fiatalok egyaránt. Egyre többször fordul elő, hogy a mindig barátságos légkörben zajló istentiszteletek gyermekszívajtól hangosak.

Közel egy éve a vallási élet irányítását Raguczki Gábor kántor vette át, akinek gyönyörű hangja mellett hetente újabb és újabb értekes tanításai is pozitívan hatnak a közösség valamennyi tagjára. A péntek esti istentiszteleten túl megemlékezzünk ünnepeinkről is. Az események felsorolása hosszú volna, így csak a legutóbbi ünnepről számolunk be.

Sávuot ünnepének mindkét estjét a tavaszi virágokkal feldíszített zsinagógában köszöntöttük, majd a kidust követően az imateremben gyümölcsökkel megtérített asztalok mellett kötetlen beszélgetéssel folytattuk. A jelenlévők létszáma a jövőre nézve biztatóan hat: amíg a zsinagógában vagyunk, létezzünk, és így a közösség jövője is biztosítottnak látszik.

Vanderstein Noémi

Ribáry Géza zsidó tanoncotthon 1935–1945

Egy feledésbe ment intézményről küldöm e cikket az Önök újságjának.

A 30-as évektől a zsidótörvények az értelmiségi pályákat elzárták a zsidó fiatalok előtt. A munkanélküliségtől, a lesüllyedéstől a zsidó – különösen a vidéki – fiatalembereket a menthette meg, ha ipari szakmát tanulnak. Felismerve a fenyegető helyzetet, Ribáry Géza sztárügyvéd és a tanoncotthon ügyét sajátjának érző, az árva gyermekekről sok-sok szeretettel gondoskodó felesége, összefogva tehetős gyártulajberekkel, a Zwack, a Weiss Manfréd családokkal, iparitanulót-otthon alapítottak Budapesten. A József krt. 38/b III. emeletén működő intézmény mintegy 60 vidéki zsidó fiatalembernek adott otthont, szakmát, kenyérkeresetet. A reggelit és a vacsorát helyben, az ebédet a munkahelyükhöz közeli – többnyire izraelita – népkonyhákban fogyasztottuk el. Az otthonban könyvtár, élénk szellemi élet volt. Rendszeresen szerveztünk kulturális programokat, kultúrtevéket: a műsorban versek, színdarabdrészletek, szavalókórus szerepeltek. Szavalókórusunk vezetője a Kádár-rendszer meghatározó kultúrpolitikus volt, aki Babits Mihály Jeremiás siralmi című költeményét tanította be nekünk. Az éneket a közismert Erzsébeti néni oktatta: Kodály-népdalokat, az Örömdódot. E programokon, élükön Ribáryné asszonnyal, patrónusaink is részt vettek. 1942-re megszaportott az állást, munkát kereső zsidó fiatalok száma. A tanoncotthon fenntartói gondoskodtak arról, hogy egy új, nagyobb épületben, a XIV. ker., Bácskai utca 58/b-ben mintegy 120 fiatal kapjon lehetőséget szakma – vasesztetgályos, ívegesítő, kesztyűs stb. – elsajátítására. Az otthonból a szigorú igazgató, Darvas (Nussbaum) Vilmos tanár úr tiltása ellenére – féltette a tanoncotthon létét a lebukásoktól – sokan jártak el a különböző szakaszvezetőkbe, elsősorban a Vasasba. A felszabadulás után sok egykori tanoncból lett „kádár”, jó szakember.

Elérkezett 1944 nyara, patrónusainknak sikerült a tanoncotthon a Svéd Vöröskereszt védnöksége alá helyezni, nekünk nem kellett gettóba mennünk. Augusztusban Izraelbe aljázott 10 ipari tanuló társunk. Decemberben két tanonctársunk, az örök vidám, jó humorú fodorasztanuló Fischer Józsa és bajtársa kézigrántót dobta a Thököly út sarkán lévő zuglói nyilasházra, s hősi halált haltak.

1944 decemberében a front a terület határához érkezett. Karácsony előtt géppisztolyos zuglói nyilasok az épület előtt felsorakoztatják az otthon lakóit, s gyalog, élelem és felszerelés nélkül útnak indították Nyugatra. Időközben az otthon igazgatója, Darvas Vilmos a Kisegítő Karhatalom nevű fegyveres alakulat tagjaként Gidófalvy Lajos főhadnagy vezetésével utánnunk ered, és nyílt parancsral, géppisztollyal kényszerítette a zuglói nyilasokat, hogy adjanak át minket. Visszajöttünk Pestre, előbb egy üres Szív utcai házban helyezkedtünk el, majd az Andrássy út és a Munkácsy Mihály utca sarkán lévő védett házban. 1945. január 13-án itt értük meg a felszabadulást. Többen visszamentünk a Bácskai utcába, a tanoncotthonba, ott sem élelem, sem tüzelő nem volt, s akkor már több mint fél éve éhezünk. A Nemzeti Segély – a Vöröskereszthez hasonló intézmény – az éhező gyerekeket Szabolcs megyébe vitte, én is oda kerültem, ahonnan egy fél év elteltével visszaindultam Pestre. A Bácskai utcai épületbe be sem engedtek, az otthonban lévő családi irataim, fényképek odaveszttek. (Utólag tudtam meg, hogy a Habonim Dror gyermekotthon létesült e helyen.)

Dr. Morzsa (Meisels) Szilárd

Lengyelországban az Élet Menetével

Április 20–21-én Lengyelországban voltunk az Élet Menete szervezésében.

Azért írom e cikket, hogy köszönetet mondjak a szervezőknek.

Öt autóbusz indul kora reggel a Hősök teréről, egy kis „munícióval” ellátva és rendőri biztosítással a határig. Mádrichunk egy igazán helyes főiskolás kislány, Fanni (édesanyjával). Látszik, nem először jár ezen az úton, érződik, hogy szolgálatnak tekint a feladatot. Ellát bennünket a szükséges információkkal, mindenkihez van egy-két kedves szava.

A Kazimierzben sétálunk csoportokban. Elbűvölt. Korábban többször is jártam Krakóban különböző szervezésű utakon, nem is sejtettem, hogy ez is létezik.

Az út fáradalmait egy kedves hotelszobában pihenjük ki egy finom és kiadós vacsora után.

Másnap indulás Auschwitzba, ahol a krematóriumok, a múzeum és a 18. (magyar) barakk megtekintése után közös megemlékezést tartunk beszédekkel, műsorral. Itt csordul ki először a könnyem.

Majd gyülekezés 51 más nemzet küldöttével. Amerre a szem ellát, emberek. Szemlélem őket. Amerikaiak, akik megcsodálják

Olvasóink véleménye

Feldmájér Péter cikkéhez

Sok évtized múltán érzékenyen érintett a lap május 15-ei számában a munkaszolgálatosokról írott megemlékezés (Egy feliratról, Feldmájér Péter).

88 éves vagyok, annak idején magam és fivérem alaposan megismerkedtünk ezzel a gyalázatos intézménnyel. Péter fivérem, nálam idősebb lévén, már 1940-től munkaszolgálatos volt, nekem pedig 1942-ben kellett bevonulni. Ezen a nyáron bátyám üzent, látogassam meg, mert látni akar, mielőtt a menetszárad elindul az orosz frontra. Ő már megérezte, hogy onnan nem fog visszatérni. Így is lett, a mintegy ötvenezer zsidó munkaszolgálatos legnagyobb része megfagyott, éhen halt, vagy csak egyszerűen meggyilkolták.

Nemeskürty István 1972-ben megjelent könyvében (Requiem egy hadseregért) idézi Vécsey alezredesnek, a 35. gyalogezred parancsnokának két bejegyzését:

„Kénytelen vagyok megállapítani, hogy ezek a zsidók sokkal fegyelmezettebbek, mint a mi honvédek, munkakészségük és teljesítményük is jobb, mint a honvédeké. A zsidók a legnagyobb tűzben fegyver nélkül is kihozták a sebesült és halott honvédeket, volt is egy zsidó századnak vagy ötven halottja és kétszer annyi sebesültje.”

„A zsidó századok elől igen bátran viselkednek, nem hagyják sem sebesült, sem halott magyart vissza. Még megérjük, hogy hősök lesznek belőlük akkor, amikor a mi gyalogságunk mindig megszalad.”

Szegény fivérem haláláról az akkori Magyar Vöröskereszt nem úgy tudósított, hogy „hősi halált halt”, csak egyszerűen „meghalt”. Talán megérdemelnék most, utólag a hősi halott Magyarországi címét mindazok, akik ott, a munkaszolgálatban vesztették életüket.

Olvassák minél többen Vihar Béla poemáját: Egy katona megy a hóban. A költő a verset előadójának, Sinkovits Imrénnek ajánlotta.

**Domonkos István
Budapest**

Így kezdődött akkor is...

Kedves Hittestvéreim! Szeretném figyelmeztetnem felhívni – ha még más nem tette meg – egy fasiszta, talán törvényellenes jelenségre, amely itt történi folyamatosan, a VIII. kerületben. Nevezetesen a Rákóczi téri csarnok előtt, a Víg utcai kerületi kapitánysághoz és a Nagyfuvaros utcai templomunkhoz közel. Egy bizonyos gépkocsi összes ablaka tele van ragasztgatva gyalázkodó, hazug, zsidógyűlölő, Talmudot kiforgató, uszító plakátokkal. Én 85 éves vagyok, ebből adódóan már megszerveztetem a fasizmust. Tudom, hogy kezdődött a harmincas-nyolcvanas években. Én már egyedül nem tudnék és nem is mernék ilyenekkel szemben fellépni. Ez a gépkocsi főként hétvégeken, pénteken és szombaton szokott a csarnok előtt állni a metrórépítés mellett, ahol egy patika is van a másik oldalon. Kérlek benneteket, próbáljátok meg fellépni ellene.

Sarudi Miklós

– A WIZO a következő ülését június 30-án (kedd) 16 órakor a svábhegyi Szamos cukrászdában tartja.

– **Jazzra!** Június 20-án, szombaton, este 10 órától a Dohány utcai zsinagóga előtti téren „Örömgene roma-zsidó zenei fesztivál” lesz, amelyen hagyományos zsidó, ősi keleti, szerfárd, izraeli, ladino, jiddis dalok hangzanak el mai modern hangszerelésben, dzsessz, szving, latin, nu-dzsessz stílusban.

– **Az újpesti körzet** ezúton mond köszönetet mindazoknak, akik adományokkal hozzájárultak egyik tórája megjavításához. A felújítási munkát Pinchász Weissberger rabbi végzi, s a tervet szerint az őszi ünnepeken avatják fel.

– **Adományok.** N. N. 60 eurót, Szegő László 20 000 Ft-ot küldött a Szeretetkórház betegeinek.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10–18 óra között. Telefon: (1) 455-33-33. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu

**Singer Árje Iván
Sydney**

Egy Igaz Emberre emlékeztek

„Emlékezünk a hazáját szerető katonára, aki ember maradt az emberetelenségben!” E mondat a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum díszudvarán, Nagybacsoni Nagy Vilmos emléktábláján olvasható. A közelmúltban rendezett ünnepségen felidéztek a 125 esztendeje született katonatiszt, egykori honvédelmi miniszter alakját.

Elsőként *Holló József Ferenc* altábornagy, a múzeum főigazgatója tartott emlékbeszédet. A hadtörténet elmondta, nem gyakori, hogy egy tárcza irányítója ad példát életével, Nagybacsoni Nagy azonban „az Igazak” közé tartozott. 1884. május 30-án, erdélyi családban született. Édesapja vagyontalan bányamérnöknek hunyt el, ezért fiai – más lehetőség nem lévén – a katonai pályát választották. Vilmos a Ludovika Akadémiát végig évfolyamelsőként végezte. A bécsi hadiiskola után századosként került át a Magyar Királyi Honvédség vezérkari testületébe. Harcolt az első és a második világháborúban is. Kolozsvári hadtestparancsnokként szervezte a határok biztosítását, az ideiglenes katonai közigazgatást és a lakosság élelemellátását. A tábornokot 1941 márciusában nyugállományba helyezték. 1942 szeptemberében azonban a Kállay-kormány őt kérte fel a honvédelmi tárcza vezetésére.

Meggyőződéséhez híven mindent megtejtett, hogy a politikától távol tartsa a honvédséget. Nem kis szerepe

volt abban, hogy a 2. hadsereg megmaradottai 1943 tavaszán hazajöhettek Magyarországra. A fronton tett látogatása után a katasztrófa előérzetével tért vissza. Nem feledkezett meg a katonákról és a munkaszolgálatosokról, több intézkedést hozott helyzetük javítása érdekében. Ezek az utasítások azonban a tisztikar egy részében nagy ellenszenvet váltottak ki. Politikai megítélése egyre romlott, hiszen gyűlölte a hadseregen belüli antiszemitizmust, a munkaszolgálatosokkal való embertelen bánásmódot és megakadályozta, hogy a németek kérésére 10 000 zsidó munkaszolgálatost a szerbiai Bor rézbányába küldjenek. Személye veszélyessé vált ellenfelei számára. Zsidóbérencnek titulálták, „tengelyellenességgel” vádolták, interpelláltak ellene, a szélsőjobbról folyamatosan támadták. Látva, hogy sem a kormányzó, sem pedig a miniszterelnök nem képes vagy nem akarja megvédeni, 1943. június 8-án benyújtotta lemondását.

Nagybacsoni a háttérből továbbra is támogatta a különbékeért munkálkodókat. A szélsőjobb azonban nem elégedett meg eltávolításával: a nyilas hatalomátvételt követően 1944. november 16-án letartóztatták, és két nappal később a sopronkőhidai fegyintézetbe szállították. Onnan először Passauba, majd a bajorországi Pfarrkirchenbe került. Végül gyalogmenetben Gschaidre terelték. 1946-

ban tudott hazatérni. A koalíciós időkben rövid ideig a tábornoki nyugdíjbizottság tagja volt, de 1948 után méltatlan támadások érték, lakását elvették, nyugdíját megvonták. Kétkézi munkásként a Püspöki Parkerdőgazdaságban ültette-gondozta a csemetéket, majd szegkövácsként helyezkedett el. 1964-ben átdolgozta Végzetes esztendő című könyvét, a következő évben megkapta a Világ Igaza elismerést. „Az 1976-ban, 92 évesen elhunyt egykori politikus tevékenységét tanítani kellene az iskolában, mert aki a történelmet nem ismeri, az arra kárhözhatik, hogy megismételje a tragédiákat” – zárta beszédét a hadtörténetész.

A túlélők nevében *Lebovits Imre* nyugalmazott egyetemi docens, az emléktábla-állítás egyik kezdeményezője idézte fel az egykori honvédelmi miniszter alakját. Úgy fogalmazott, Nagybacsoni Nagy Vilmos világnézetét jól példázza, hogy Erdélyben egykor magyarok, románok, szerbek és zsidók között nőtt fel. Aki ezt a toleranciát magába szívta, attól messze volt a gyűlölet. A szónok jellemző példaként említette, hogy amikor Nagybacsoni elfoglalta a honvédelmi miniszteri széket, kijelentette, hogy vezérelve a szolgálati szabályzat és a Biblia. Példátlan bátorsággal képviselte a nyilasokkal, imrédystákkal és a szélsőjobboldalakkal szemben, hogy a munkaszolgálatosok emberek, akiket meg kell becsülni. Visszavonta azt a rendeletet, amely szerint a zsidó, illetve zsidó származású munkaszolgálatos nem kaphat vasúti kedvezményt, illetve szabadjegyet. A sasbehívó helyett ő vezette be a korosztályos behívást. Leváltása miatt Bajcsy-Zsilinszky magyarázatot kért a kormányzótól.

Lebovits Imre számos epizódot említett Nagybacsoni Nagy Vilmos életéből, és néhány hasonló gondolkodású társát – többek között *Reviczky ezredes, Kálló Ferenc* esperes, *Ozoray Imre* – nevét említette, akik ugyancsak segítséget nyújtottak a vészidőszak idején. Beszédének végén az újra felbukkanó ordas eszmékre utalva Adyt idézte: „Örök, vigyázatok a strázsán!”

Az ünnepség koszorúzással ért véget, majd *Holló József Ferenc* megnyitotta a Nagybacsoni Nagy Vilmos tevékenységét bemutató kamarakiállítását. A tárlókban a munkaszolgálatosok személyes tárgyait, valamint korabeli fotókat és dokumentumokat állítottak ki. A megemlékezésen a Mazsihisz képviselőjében *Deutsch László* főbb részt. A Muszoe, a NÜB, a Magyar Zsidó Szabadságharcosokért Emlékbizottság, a nagyváradi Gábor Áron Hadapródiskola, a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság, Piliscsaba küldöttei, valamint a családtagok egyaránt részt vettek a megemlékezésen.

Rojkó A.

Ajándék az ajtófélfán

Bensőséges, családi ünnepségek adott helyét a MAOIH Alma utcai Szeretetotthona. Sávuot előtt *Majse Weiszberger* ortodox főbbi és *Herczog László* elnök látogatta meg az intézményt. *Venczel Julianna* vezető köszöntötte a megjelenteket, majd az elnök örömmel tudatta a lakókkal, hogy az ünnep köszöntéséhez még egy méltó micva járul. *Mordche Berkovits* New Yorkból, számos körzet barátja és segítője, *Kalmanovits Miklós* közbenjárására 60 db új mezuzát ajándékozott az Otthonnak. (Mivel a régiiek elkoptak, aktuális volt a cseré.) A felhelyezés után a főbbi méltatta sávuot ünnepének jelentőségét. Az összejövetel a lakókkal hosszan elhúzódó, kötetlen beszélgetéssel zárult.

„Szép, de sokszor felőrlő feladat”

– Interjú a Mazsihisz Szociális Osztályának munkatársaival –

A Mazsihisz Szociális Osztályán dolgozni nemes, de korántsem könnyű feladat, főként az állampolgári elszegényedés idején. A kicsiny csapat tagjainak sok lelki nehézséget, sebet okoz nap mint nap más emberek vállukra venni. Az évek múltával nemcsak az elvégzendő munka mennyisége, hanem a gazdasági válság miatt a kérelmezők száma is nőtt. Napjainkra egyre több középkorú, fiatal, sőt komplett család jelentkezik, és sajnos nem mindenkinek és mindenben tudnak segíteni. Azonban mindenkinél igyekeznek reményt adni és tudatosítani a rászorulóknak, nem feledkeznek el róluk közösségük. Kérdés, hogy az egyre csökkenő állami támogatások mellett büdzséjük mire és meddig lesz elég.

– *Kádár György, Hagen Éva, Róna Anikó és Tolnai Judit* dolgozik az osztályon. Nagyon összetett a munkánk, a gazdasági válság miatt is egyre több ember kerül nehéz, kilátástalan helyzetbe, és kér segítséget. Már nemcsak az idősek, hanem a középkorúak és a családosok közül is jönnek – mondják a Szociális Osztály tagjai, akik szeretnének igazi csapatot alkotni, és eredményeikre közös sikerként tekintenek. – Két klubunk van, a *Hegedűs Gyula utcai* és a *Herman Lipót Klub*, ahol helyben körülbelül 100-100 fő és hához szállítással 350 fő étkezik. Az étkeztetés mellett kéthavonta szociális segélycsomagokat küldünk, szerencsére egyre több vidéki hittestvérünknek tudunk segíteni.

– *Ezt mi tette lehetővé?*

– *Zoltai Gusztáv* ügyvezető igazgató úr személyes támogatása a garancia. Túlnyomórészt a Mazsihisz-BZSH a költségviselő, valamint az Aranyvonatból befolyó támogatások. Ezenkívül nyaranta, június 1-jétől Balatonfüreden saját nyaralót üzemeltetünk, ötszöri kóser étkezéssel, tévével minden szobában. Nagyon sok idős ember látogatja. Összességében rengeteg a segélyes, de körük behatárolt.

– *Klubjainknak hány tagja van, és mennyire aktív a belső életük?*

– A *Herman Lipót Klubot*, amely itt üzemel a Síp utcában, néhány éve az irányadó nemzetközi sztenderd szerint fel tudtuk újítani. A kóser ebédet ide is a *Laky Adolf* Konyhából hozzjuk, ugyanazt esszük mi is, mint klienseink. Van normál, epés, diabetikus

és vegetáriánus menü. Tagjaink zöme holokauszt-túlélő, akiknek már nem él a házastársa, vagy súlyos betegségek miatt nem tudják magukat ellátni. A kérelem elbírálásához a származás igazolását, valamint nyugdíj- vagy kereseti igazolást kérünk. Ha fiatalabb vagy még járóképes igénylőről van szó, felajánljuk, hogy jöjjön be a klubba, mert így egyedülállót is tudjuk oldani.

– *A kérelmezők általában rendelkeznek a segély igényléséhez szükséges, származást igazoló dokumentumokkal?*

– *Igen*, tudják igazolni, többségük birtokában van a szükséges iratoknak. A holokauszt-túlélőknél értelemszerűen nincsenek ilyen problémák. Ha a kérelmező nem biztos, hogy a mi feleketünkhöz tartozik, de nagyon nagy bajban van, azért próbálunk valamivel segíteni, vagy átirányítjuk más egyházak szociális intézményeihez, illetve az önkormányzatokhoz. Ez egy nagyon nehéz, kényes kérdés.

– *Mit kell tudni a Hegedűs Gyula utcai körzetben működő klubjokról?*

– Ezt a helyiséget is szépen felújítottuk, és az étkeztetés mellett rendszeres programokkal várjuk hittestvéreinket. Ahhoz, hogy valaki csatlakozhasson és ebédet kaphasson, először nálunk kell jelentkezni. Amint lehet, elküldjük külden az ebédet, vagy bejöhet a klubba, társaságban elfogyasztani a menüt.

– *A fiatalok, fiatalabbak mennyire veszik igénybe támogatásait?*

– A nehéz gazdasági helyzet miatt egyre többen kérnek segítséget a relatíve fiatalabb korosztályokból is, amely alatt egyrészt a közvetlenül nyugdíj előtt levőket, másrészt azokat értjük, akik elvesztették állásukat. Kérni mindig nehéz, mert aki kér, az megalázott helyzetben érzi magát. A mi feladatunk, hogy ezt a kényelmetlen szituációt feloldjuk. Leültetjük a klienseket, és segítőkészen viszonyulunk hozzájuk. Általában megnyílnak az emberek.

Igazán nehéz helyzetben azonban nem az első generáció tagjai, hanem azok a második-, harmadgenerációsok vannak, akik elvesztették állásukat, vagy nem tudják közüzemi számláikat fizetni.

SZIP

(A teljes cikk a www.mazsihisz.hu oldalon olvasható.)

Köszönet a növényekért

Valamennyi egyetemi polgár számára fontos a tanulás-tanítás környezete. A hosszú téli hónapok után, de minden időszakban jó hatással lehetnek ránk a minket körülvevő növények.

Hirdetésünket elolvassa néhány hittestvérünk jelentkezett, hogy szívesen adna szobanövényeket egyetemünknek. A négy adományozót a Mazsihisz Szállítási Osztálya felkereste, és elhozta a gyönyörű díszítő növényeket, melyek az ORZSE lépcsőházait és folyosóit ékesítik.

Köszönet jár az adományozóknak, akiknek növényeikről készült fotókkal kívánunk kedveskedni.

Dicsőretet érdemelnek a Hallgatói Önkormányzat segítő tagjai, zsidó közösségi és szociális munkás hallgatók szervező tevékenységükért.

Az egyetem valamennyi hallgatójától, dolgozójától azt kérjük, becsülje meg és bővítsa a mindannyiunknak tetsző növényeket, melyeket szorgalmi időszakban a mindenkori Hallgatói Önkormányzat tagjai, szünetben pedig a takarítók fognak gondozni.

Sommer László

Arcképvázlat nagyanyámról

Én már csak piros arcú, ezüst kontyú, vasalt kötényű, idősebb asszonyra emlékszem. A nagyszülői házban laktunk, 1944-ig külön háztartásban.

Nagyanyám, azaz *Jolán néni*, kóser háztartást vezetett. Volt alkalmazottja, de ő sose tetszelgett parancsoló háziasszony szerepében. Még a szidolozott ajtókilincs is ragyogott a betűző napfényében.

Réggel korán kelt. Én már csak arra ébredtem, hogy a plafonig magasodó fehér cserépkályha enyhe melegéből frissen forralt tej édes illata áradt. A nagymama sűrű bontófésűvel fésülte haját akkurátus alapos-sággal.

A kis vegyesbolt nyitva tartását még nem szabályozták szigorú törvények.

Ha nem tudott aludni, már reggel öt óra után kinyitotta a boltot. Előbb azonban végigsepergte a ház tájkáját. Korán kelő napszámások, munkába igyekvő asszonyok voltak az első betérők vásárlók.

A nagymama szorgalma példás volt a családban. Testvérbátyja, *Eli bácsi*, vele példálózott saját családjában. „Ti még ágyban lustálkodtok, *Jolán* már rég kinyitotta a boltot és felsépergte a ház elejét.” Az 1944-es deportálás idején a bécsiújhegyi munkahelyen konyhára osztották be az időt, 77 éves nagymamát. A krumplipucolásban olyan tempót diktált, hogy a fiatalabbak kérélték, vegyen vissza az ütemből.

A nagymama igazi jiddise mámeként a patriarchális család központi alakja volt. Nősülés, férjhez menés ügyében szava nyomósan hatott. Húsz

éven felüli unokáit is megdorgálta, ha nem kedvére tettek. Ha betegek voltunk, féltő gyengédséggel ápol bennünket. Nyolcvan felé közeledve is emlékszem – a láz ködén át hallgatott – énekeire. Délvidékről származtak, így számos magyar és szerb népdalt hallhattunk tőle. Néprajzosok számára is szívmelengető lenne a két nép dal-kincsének ölelkező párhuzama: a „*Kacam bile jade vojka*”, illetve az „*Amikor még kislány voltam...*” dallamának összecsengése.

Olvasott asszony volt. Alkalmi könyvüignököktől sokszor vásárolt. Nyiladozó értelemmel olvastam *Kiss József*: „*Legendák a nagyapámról*” című elbeszélő verseskötetét. Egy családlátogatás alkalmával *Silberstein* főtisztelendő úrral beszélgetett régi, letűnt kultúrák emlékeiről.

Már túl volt a nyolcvanon, amikor lábtörést szenvedett. A helyi kórházban gipszelték be. Édesanyám a kórház irodájában érdeklődött a költségekről.

Ormos Pali bácsi, a kórház joviális igazgatója megsimogatta nagyanyám vállát: „*A néni visszajött a deportálásból ilyen idősen. A kezelést vegye a magyar állam ajándékaként.*”

Nyolcvannégy éves korában halt meg 1950 májusában, a születésnapján.

Aznap délelőtt volt az írásbeli érettségi vizsgám német nyelvből a helybeli gimnáziumban. Agyonolvasott, csontfedelű imakönyvét utánadobtuk a sírba. Nyugodjék békében odaát. Szeretett, legkisebb lányával: Édesanyámmal.

László József

Van fogalmad?

(11)

BÁRUCH DÁJÁN HÁEMET – (héber) egy áldásformula része. „Áldott vagy te, Örökkévaló, a világ ura, az igazságos bírő.” Akkor mondjuk, amikor egy halálesetről értesülünk. Eredete a Talmudban.

BÁRUCH SEPTÁRÁNI – (héber) „Áldott, aki felmentett ennek a büntetésétől.” Áldás, amit a fiú apja mond el a bár micva szertartás során, amivel kifejezi örömet afelett, hogy fia immár felnőtt zsidónak számít, és ő maga felelős cselekedeteiért, vagyis a neki járó (esetleges) büntetést nem az apja kapja helyette.

BÁTÉL BÖSISIM – (héber) halachikus (l. o.) fogalom: egy a hatvanhoz válik semmissé. Értelme általában: ha egy tiltott, nem kóser dolog belekeveredik hatvanzor annyira kóser dologba, akkor a nem kóser semmissé válik.

BÁT KOL – (héber) égi hang. A prófécia egyik alacsony foka. A Talmud idejében, miután a prófécia rég megszűnt, még volt ~.

BÁT LÁNIM – (héber) talmudi fogalom: szokás volt kinevezni minden városban tíz megbízható, derék embert, akik szabadon rendelkeznek idejükkel, nincs állandó elfoglaltságuk, és így ráérnek közügyekkel foglalkozni. Fizetésüket a közpénztárból kapják. (Jeruzsálemi Talmud, Megillá 1,3). Napjainkban is vannak ~nak nevezett emberek, akiket azért fizetnek, hogy bizonyos zsinagógákban meglegyen a minján (l. o.).

BÁT MICVA – zsidó lány 12 éves korában, „a parancsolatok leánya”.

BCHIRÁ CHOFISIT – (héber) szabad választás. A zsidó embernek szabad választása van jót vagy rosszat tenni, a Tóra csak tanácsolja: „És válaszod életet” (5Mózes 30,19). A Talmud ezt úgy fogalmazza meg, hogy „aki azért jön, hogy tisztaságot terjesszen, segítenek neki, (míg ha valaki) azért jön, hogy tisztátalanságot terjesszen, ajtót nyitnak neki” (Joma 39,a). Vagyis mindkét esetben – pozitív vagy negatív cselekvés esetében – a választás az ember kezében van. Az ember nem egy bábu, akit dróton rángatnak, ő és kizárólag ő felelős tetteiért. Innen a jutalom és a büntetés fogalma (lásd: Száchar vóones).

BCHOR – (héber) elsőszülött. A Tóra szerint duplán részesül az apai örökségből. Az ókorban vezető szerepe volt a családban; Reuvennek, Jákob elsőszülöttjének szánták a kohániták szerepét, de azután ezt a leviták kapták. Az elsőszülött (ember és állat) a kohanita a kohanita „tulajdona”, és ezért ki kell váltani őt (lásd: Pidjon Hábén). Az elsőszülöttek bójtját a Bójtkó címszó taglalja.

(folyt. köv.)

N. K.

A szerkesztőség bizonyos kommentárokkal nem mindenben ért egyet.

ZSIDÓSÁG RÉGI TOLLAL

Lapozgatás egykori zsidó újságokban

Evezünk csendesebb vizekre. Kezünk fel az utolsó oldalakat, ahol mai elnevezéssel az ún. kis színeseket találjuk, melyek nem is mindig kicsik, és nem is mindig színesek. A Hagyomány 1920. március 5-i számának hátsó borítóján egész oldalas hirdetés közli, hogy a Tiferesz Bachurim Ifjúsági Egyesület PURIMSPIL estélyt rendez f. hó 3-án este 8 és 4-én du. fél 4 órai kezdettel. A lap 89 évvel későbbi olvasójának egy apró furcsaság vonja magára a figyelmét. Az ugyanis, hogy ha a lap március 5-én jelent meg, akkor a fent említett programok március 3-i, illetve 4-i meghirdetése már késő. Ezt hívják „zsidó vircsaft”-nak, melyet úgy tűnik azonban, elődeink jól tudtak kezelni, sőt úgy gondolom, hogy mindehhez a kavarodáshoz maga a lap is hozzájárult azáltal, hogy az impresszumban jelzettél pár nappal korábban jelent meg, s így mindenki jól járt. Egy kis ízelítő a műsorból: első számként az egykori dalárda élénkelte a Sosanan Jaakow című dalt zongorakísérettel, majd egy monológ következett Der Schleichandler címmel, azután pedig egy héber műdalt, Hartmann Dávid főként szerzeményét adták elő. A szünet után a Der Jeschiwebocher című 3 felvonásos színdarabot láthatta a közönség, remélhetőleg csillápfátlanul jövedő közepette. Háttér-információként azt is megtudhatjuk, hogy a fentebb megnevezett ifjúsági szervezet március 3-án tartotta a rendes közgyűlést – ez megcáfolja vagy megerősíti (?) előbbi feltételezésemet a dátumokkal kapcsolatban –, melyen a gyengélkedő dr. Grossmann helyett Süßmann Dezső elnökölt. „Eppler Izidor indítványára elhatározta a közgyűlés, hogy jegyzőkönyvileg mond köszönetet nagyhatalmú mesterének, Süßmann rabbi úrnak, önzetlen és eredményes munkájáért.” A gyűlés után az egylet kedélyes „commercre” látta vendégül tagjait.

Baj van a dátumokkal, de 89 év után már egy kicsit nehézkes lenne rendet csinálni. Azt olvasom ugyanis, hogy a budapesti orth. Sasz Chevra Klein Márkusz elnökle alatt f. hó 15-én, aminek a körülmények szerint március 15-ének kellene lennie, tartotta ugyancsak rendes közgyűlést. Kegevellettel adóztak Strasser Jonatán és Ernst Frigyes emlékének, majd az elnök „Beszámolt az egylet évi tevékenységéről, és bemutatta a pénztári könyveket. Az egylet évi bevétele a kommunizmus dacára 90.000 korona volt, amelyből 73.000 koronát fordítottak Toratanulás és tanítás céljaira.” Skajach!

Bizonytalan időre beszűntette megjelenését a bécsi Wochenschrift, dr. Blochs folyóirata.

Ha két héttel korábbra visszautazunk, akkor a Hagyomány 1920. február 20-i számából megtudhatjuk, hogy a dési cionisták lapja, az Új Élet ezentúl Chaim Chadasim címmel héber nyelvű melléklettel jelenik meg. Megtudhatjuk azt is, hogy a Remény című zsidó ifjúsági lap, egy másik mai folyóirat őse, a magyar zsidó tanulóifjúság lapja, hosszabb kényszerűsünet után dr. Molnár Ernő avatott szerkesztésében ismét megjelent. „Előfizetési díja egész évre 120 korona, szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest IV., Magyar-utca 3.”

„A Tiferesz Bachurim tagjaiból dalárdát szerveztek, amely Mispotim szombatjának estéjén mutatkozott be Hartmann főként vezetésével.” Mint hamarosan látni fogjuk, a dalárda, mai szóval kórus, erőteljes organuma túlharsogta a templomban szaladgáló kisgyerekek csintalan viselkedését.

„Nevetlen és rakoncátlan gyerekek helyett, akik viselkedésükkel gyakran keltenek megbotránkoztatást, zavarják a templomi ájtatosságot, komoly és hithű fiatalemberek nekünkkel emelték az istentisztelet fényét, és a templomi ájtatosságot. Kívánatos volna, hogy a dalárda szereplését ál-

landóítsák. A dalárda tagjai: Adler Sándor, Domán Mór, Epler Izidor, Eckstein Ignác, Eckstein Béla, Frankel Jenő, Hartmann Miklós, Herold Oziás, Hermann Ödön, Kövessy Ignác, Mayer Ármin, Süssmann Dezső, Spiegel Andor, Stern Leó, Stern Herman és Ulmann Fülöp.”

Hosszas keresgélés után végre ráakadok egy kevésbé biztató hírcskére, ne feledjük, 1920 legelején vagyunk, nyakig a fehérterrorban. „Hús-jegyrendszer. – Így kezdődik a rövid hír. – A pesti orthodox hitközség ismét életbe lépteti a húsjegyrendszert. Az erre vonatkozó ízléses kiállítású hirdetés az összes templomokban van kifüggesztve.” A jegyrendszer azért nem egy vidám dolog, de eleink nem keseredtek el, szépsézetileg is megadták a módját, elképzelem az ízléses kiállítású hirdetésnyit mondjuk futurista stílusban. De inkább hagyjuk ...

Aztán egy hír, mely megremegetet. Így szól: „Aguna ügyben. Körlevél. Margoschesz Lázár Niszán dornavartai főbbi hivatalosan arról értesít, hogy községük közelében 1918. november 3-án hazatérő katonák két budapesti zsidó őrmester-számvevő altisztet meggyilkoltak. Az egyik neve Weisz, a másiké Fürst. Az a zsidó katoná, aki az esetet előadta, (kinek neve és lakhelye fel van jegyezve) szemtanúja volt a történetnek. Az egyik nő, hat gyerek apja, a másik családi állapota ismeretlen. Érdeklődni lehet du. 2-4 óra között a főbbi-bisági hivatalban. Grosz J. József.”

Csak önmagamnak a teljesség kedvéért: miután végigharcolták a világháborút, a tűzszünet megkötése után, úton hazafelé, saját bajtársaik ölték meg őket talán csak azért, mert...

Eszembe jut François Villon, a csavargó költő, aki egyik versében leírja, hogyan ölt meg és rabolt ki egy házaló zsidót. Mit kell tennie az embernek, ha a lelke fáj? Létezik erre gyógyszer, pasztilla, kenőcs? Ahogy szemem céltalanul bolyong a sorok között, íme, rátalállok: „A paksi izr. hitközség Weisz Sámuel volt hitközs. elnök indítványára Szofer Simon főbbi fizetését 6.000 koronáról 18.000 koronára, az özvegy papné (?) nyugdíját 2.400 koronáról 9.600 koronára, Kerpel Ignác rabbihelyettes fizetését 2.400 koronáról 8.400 koronára, a metszők fizetését 3.600 koronáról 12.000 koronára, a templomszolga fizetését 1.200 koronáról 6.000 koronára emelte fel. – A Chevra Kadisa pedig összes alkalmazottjának fizetését 100 százalékkal emelte fel.” A remek hírcske a Hagyomány 1920. március 22-i számában jelent meg.

De ez még nem minden. „A felszabadító nemzeti hadsereg tisztelére Kunmadarason ünnepélyes díszlakomát adtak, melyen Medgyaszay Gy. kunmadarasi református lelkész a kunmadarasi zsidókra írtette poharát, mint akik hazafias magatartásukkal az egész község elismerését kivívták.”

„Dr. Handler Leó galgóci orvos és

neje f. hó 7-én ünnepelték aranylakodalmukat. A galgóci orth. Nőegylet, melynek dr. Handlemé immár negyedszázada köztiszteletben álló elnöknője, díszünnepélyt tartott, melyen az ünnepi beszédet Stein Mayer Miksa nagyszombati főbbi tartotta.”

Dr. Guttmann Jenő budapesti orvos eljegyezte a nagypolcsányi Felsenburg Hannát, ugyanezt tette a budapesti Friedmann Ernő a gyöngyösi Jakobovits Lujzával. Freud Vilmos budapesti nagykereskedő március

21-én házasságot kötött a munkácsi Margulesz Sárival. Grosz Manó budapesti rabbi eljegyezte a kiskunfélegyházi Breuer Etelkát. Weisz Berta Mezőtárkányról és Katzborg Salamon Budapestről jegyesek. Mázál tovább!

A putnoki orthodox hitközség Szofer Józsefet választotta meg elnökül.

A soproni Tiferesz Bachurim egyesület elhatározta környékbeli jesivákban tanuló böcherek anyagi támogatását.

A váci orth. hitközség Hirschfeld Adolf nagykereskedőt választotta meg elnöknek. Az új előjáróság 100 százalékkal emelte meg a tisztviselők fizetését. Skajach!

A pesti orth. hitközség tisztújító közgyűlést február havában tartja, melyre már folyik a szervezkedés...

Szium. 1919. december 28-án tartotta meg a budapesti orth. Sasz Chevra sziumját, vagyis évzáróját. A hangulatos ünnepség keretében a Szanhedrin traktust fejezték be.

„4-5 szobás lakást keresek. Lehetőleg az Andrássy úton, vagy annak környékén. Közvetítőket magasan díjazok.”

A betűk néha eltévednek, a stílus mai fülnek szokatlan, itt-ott a szórend is csapnivaló, nem ritkán ugyanazt a szót pár sorral lejjebb már másképpen írják. És mégis... Megtudhatjuk, hogy akkoriban a Józsefváros a zsidóság második legnagyobb centruma volt Budapesten, meg azt is, hogy a „Tfilin és cziczisz szabályai” című füzetcske 2,5 koronáért volt kapható, és hogy a magyar asszonyok lapja, a Háztartás meghirdette a legszebb gyerekek versenyét, melyre mamák, nagymamák, nénikék küldhették be „picike” kedvenceik fényképeit. Olvashatjuk a lap által meghirdetett novellapályázat legsikerültebb írásait, például a sárospataki Fischer Efraim Fülöp rabbiét, meg Raab Andorét, Stein Zelmát. Olvashatjuk Jehuda Halévi örökszép versét, A vihart, meg Pruschanski novelláját Chájim, a nősobal címmel „Néhai jó Bokor Ármin fordításából.” Ezek voltak a Hagyomány című lap 1920 eleji számainak „kis színesei”.

Magén István

KAPOSVÁR TISZTELETADÁSA

„A hálás utókor lelkében örökké élnek!”

(Részlet a Hazáért emlékműről)

Suchman Tamás az emlékmű előtt

Beszélgetőpartnerem Puskás Béla nyugállományú honvéd alezredes, a Somogy Temetkezési Kft. ügyvezető igazgatója.

Hivatalosan 1918. november 11-én ért véget az első világháború. A Kaposváron rendezett ünnepségsorozat egyik helyszíne a zsidótemető volt, ahol a somogyi zsidóság nevében Suchman Tamás országgyűlési képviselő róta le kegeletét a háborús hősök emléke előtt. A Hősök Templománál és a két világháború halottainak nyugalóhelyet biztosító Hősök temetőjében évek óta megemlékeznek a hazánkért életüket áldozó katonákról, de a zsidótemetőben lévő katonasíroknál eddig még nem volt hivatalos tisztelgés.

– Ön mint az ünnepség egyik szervezője mit tud erről?

– Néhány hónapja felkeresett a helyi zsidó hitközség egyik vezetője és elmondta, hogy a temetőjükben kerítéssel elkülönítve nyugszanak az első világháborúban elesett zsidó származású katonák. A sírkert rendkívül rossz állapotban van, a közönség szeretné felújítani a síremlékeket és a Hazáért feliratú emlékművet. A hitközség a felújítás teljes költségét önerőből nem tudja vállalni.

Az a katona, aki abban a tudatban halt meg, hogy életét hazájáért áldozta, megérdemli a méltó temetést és a tisztességes temetési helyet. A kaposvári székhelyű Mártírok és Hősök Közalapítvány, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadisírgondozó Iroda, valamint a Nemzeti

Emlékhely és Kegeleti Bizottság anyagi támogatásával a Somogy Temetkezési Kft. ellenszolgáltatás nélkül felújította a zsidó katonák sírkertjét. Arra törekedtünk, hogy a munkálatoknak azt a részét, amit az anyagi lehetőségek megengedtek, az első világháború befejezésének évfordulójára elvégezzük. Így történetesen meg, hogy az ünnepségsorozat részeként – 2008 őszén először – itt is hivatalos katonai tisztelgéssel hajthattunk fejet a zsidó háborús hősök emléke előtt.

– Az ellenszolgáltatás nélkül végzett tevékenység ma már a kegeleti munkában sem jellemző. Miért állt ön önzetlenül ennek a feladatnak az élére?

– Évekkel korábban – még aktív katonaként – tevélegesen is részt vettem katonasírok gondozásában, majd elkezdtem kutatni a temetőkben és a levéltárakban. Meggyőződésem, hogy a katonasírok gondozása, felújítása mellett mindent meg kell tenni a katonasírok és a katonai temetők történetének felkutatására, és a megszerzett ismereteket át kell adni a ma élő nemzedékeknek.

Abban reménykedem, hogy a fiatalokban – talán a munkám eredményeként is – kialakul a tisztelet és a kegelet érzése azokkal szemben, akik a legdrágábbat, az életüket áldozták hazájukért, tekintet nélkül a korra, amelyben éltek, a nemzetre vagy a felekezetre, amelyhez tartoztak. Ezért az utókorak kötelessége megadni számukra a végső tisztelgést, kegelethez való jogot és ápolni az emléküket.

– A munka befejezéséhez közeledik. Minek köszönhető, hogy a temetkezési kft. munkatársai ismét a zsidótemetőben dolgoznak?

– A Nemzeti Emlékhely és Kegeleti Bizottság további támogatásával lehetségessé vált a katonasírok teljes helyreállítása, a hiányzó fedlapok, sírkerek pótlása, valamint a kerítés felújításának befejezése is. Ez a munka júniusra fog elkészülni.

Suchman Tamásnak az ünnepségen elhangzott egyik tanulságos gondolata szerint a hősök emlékezetét akkor őrizhetjük meg igazán élőn, ha levonjuk a tanulságokat azokból a történelmi párhuzamokból, melyek háborúhoz és népiirtáshoz vezettek. Azt gondolom, hogy ez a méltó megemlékezés a háborúk mártírjai előtt is.

A somogyi zsidóságot 1944. június végén deportálták Auschwitzba. Mi a zsidó háborús hősök sírkertjének rendbetételével a háború zsidó mártírjai előtt is fejet hajtunk.

– Szép gondolat! Köszönöm a beszélgetést.

Spitzer Edit

KÖVES TAMÁS

Az orron túl

A Gabbiano Print gondozásában külső megjelenése és tartalma tekintetében is exkluzív kötet került a boltokba: Köves Tamás Az orron túl című műve.

A mára ismert és elismert fiatal grafikusművész könyvéhez Popper Péter írt elő-, Toronyi Szuzsanna pedig szubjektív utószót.

Önmagát így jellemzi a szerző: Sem általános, sem spirituális értelemben nem volt módomban elmélyedni gyökereimben, mégis valamilyen titokzatos erő hajtotta a megismerés felé. Talán a családomban élő erős összetartás csalta elő a rejtett világot, amely a zsidóság megéléséhez vezetett.

Ebben az albumban olyan rajzok találhatók, amelyek a bennem élő edesbűs zsidó életérzést jelenítik meg. Így épült bennem újjá ez az érzés, a lerombolt Szentély romjaiból, az összetört poharak szilánkjából.

42 darab rajz, ugyanennyi életérzés, hangulati megjelenítés, önironikus, vigaszt-jökedvet csempészve az emberek lelkébe.

Napjainkban, amikor a technika ezer módon teszi sebessé az országok közötti kommunikációt, a képeslapok gyűjtése, egy-egy műves darab szeretteinkhez való elpostázása egyre ritkább.

Köves Tamás értékes munkái pedig ebben az alakban is megszerezhetők elég régóta, öregbíthetné hírnevét szerte a világban, s csak bízni lehet abban, hogy a Dohány utcai zsinagóga tövében lévő ajándéküzlet kínálatát nem csak a turisták böngészik.

Poppert idézem: Jó, hogy megszülettek ezek a rajzok, és még jobb, hogy könyv alakban is hozzáférhetőek. Kérem, ne tegyék a könyvespolcra, hanem hagyják heverni az éjjeliszekrényükön, és nyúljanak ki érte, ha nyomasztó, szorongásokkal teli éjszakájuk lenne.

Tehát érdemes megvásárolni, ajándékozni, sokat-sokat lapozgatni.

gj

Születésnap készülődés a Dohányban

A templomkörzet előjárósága, vallási és világi vezetője a zsinagóga felavatásának 150. évfordulóján a méltó megünneplés során örömet, kultúrincstől kívánja megosztani a magyarországi zsidósággal, a főváros lakóival és az ide látogatókkal egyaránt. A programozatot a Helyi Tereben sajtótájékoztató előzte meg, melyen **Lancz Tibor** projektvezető adott átfogó ismertetést az írott és elektronikus médiák munkatársainak, s kérte fel az esemény házigazdáját (**Frölich Róbert** főbbi, **Kálmán Kálmán** elnök, **Toronyi Zsuzsanna** a Levéltár képviselője, **Fekete László** főkántor, **Gordon Gábor**, az Élet Menete zsinagógai programjainak szervezője, **Frölich Kati**, a körzet Nécsoportjának vezetője, koordinátor) a templom bemutatására, kis múltidézőre, történelmi áttekinthetősre, az elkövetkezendő időszak programjainak ismertetésére.

Az eseményen mások mellett megjelent **Horváth Csaba** főpolgármester-helyettes, **Zoltai Gusztáv** ügyvezető igazgató, valamint **Gergely József** VII. kerületi alpolgármester.

Elsőként **Kálmán Kálmán** elnök köszöntötte a vendégeket, majd tényeket és adatokat ismertetve szövegezte a világ egyik legnagyobb neológ zsinagógájának századairól, az elmúlt időszak számbeli és társadalmi változásairól. Ismertetette az építés motivációit, a bécsi példáról is szólva, a pályázatát, valamint a nyertes: **Ludwig Förster** munkásságát. Beszélt az építészeti stílusról, arról a sok szépségről, amit ez a gyönyörű épület nemzetközi tekintetben képvisel és képvisel.

Frölich Róbert két kérdést tett fel és válaszolt meg: miért tart az ünnepségsorozat éppen egy évig, s miért van erre egyáltalán szükség? Elmondta, a Dohány a magyarországi zsidóság egyik szimbóluma, egyúttal fellegvára a neológoknak. Egyfajta értelmezésként hozzátette, a neológia olyan vallási irányzat, amely két

oldalra is nyitott, megtartja a vallási törvényeket, ragaszkodik a hagyományos liturgiához, életfelfogáshoz, mindemellett nyitott a civil szféra, a tudományok iránt is. Ezután az ORZSE-n folyó képzés sokrétűségét, a nem zsidó világ értékeinek befogadását hangsúlyozta.

A 150 esztendő szellemisége, a tradíció fennmaradása nem kis mértékben ennek a zsinagógának köszönhető, hangsúlyozta a vallási vezető. A másfél évszázad magyarországi viszonylatban nagy idő, egyetlen ünnepség nem lenne elegendő ahhoz, hogy megfelelően átérzhető legyen, mit nyújtott, mit adott az országnak ez a templom.

Toronyi Zsuzsanna beszélt a nagyon lényeges háttérrel, a szakmai tudásról, a különféle dokumentumok, forrásmunkák biztosításáról. Elmondta, pontosan 150 éve, szeptember 6-án avatták fel a Dohány utcai zsinagógát, s az ehhez kapcsolódó autentikus, korabeli anyag a levéltárban található.

Lancz Tibor ismertetette a különféle zenei és egyéb (kiállítás, konferencia stb.) programokat. Toronyi Zsuzsanna elmondta, a kiállítások (vándorkiállítások, állandó történelmi, a Lauder Javne kutató diákjai és a levéltár közös kiállítása, valamint a szakrális tárgyak bemutatása) struktúrája szintén a másfél évszázados épület apropójára épül. Az előadó hangsúlyozta:

az őszi ünnepi esemény kezdetét, szeptember 6-át nevezhetjük az Európai Zsidó Kultúra Napjának is.

Gordon Gábor, számos év közbeni zsinagógai zenei esemény szervezője elmondta, milyen megtisztelő a rábízott feladat, majd két, előreláthatóan nagy sikerű rendezvényre hívta fel a figyelmet.

Lancz Tibor megemlékezett, hogy lehetőség van és lesz (még nem névre szóló) ülőhelyek megvásárlására, majd beszélt ennek történelmi szerepéről.

Fekete László főkántor elmondta, a Dohány jeles tradíciót követ, majd szövegezte a liturgia dallamvilágáról, arról, hány kiváló kántor örvendeztetette már meg hangjával a zsidóságot. Jelezte, hogy terveik közt szerepel egy úgynevezett archív kántorlemez kiadása is.

Lancz Tibor a sajtó munkatársainak figyelmébe ajánlott egy kitűnő és a maga nemében egyedülálló eseményt, a Múzeumok Éjszakája színterén egész napos zenei programját, majd **Varnus Xavér Lajkó Félix** közös koncertjéről, találkozásokról beszélt, párizsi és olasz hasonló rendezvényekről anekdotázott.

A sajtótájékoztató kérdések-válaszok hangzottak el, majd állófogadással zárták a délelőt.

További részletekről a www.dohany150.hu oldalon tájékozódhatnak az érdeklődők.

GÁL

150 éves a neológia fellegvára

Feld Lajos emlékére

105 évvel ezelőtt született kilencgyerekes zsidó család gyermekeként **Feld Lajos (Ludovik Feld)** festő- és grafikusművész. Apja falepi munkás, anyja mosónő, takarítónő volt. Kiseb-nagyobb megszakításokkal Kassán élt és alkotott haláláig, 1991. május 18-ig.

A baloldali emigránként Kassára vetődött **Krón Jenő** magánrajziskolájában sajátította el a művészet alapjait 1922-től. Hét évig Pesten is élt, a Képzőművészeti Főiskolán tanult ösztöndíjjal. 1933-ban – mint csehszlovák állampolgár – a magyar hatóságok „hazatanácsolták” Kassára, ahol rendszeresen jelentkeznie kellett az ottani hatóságoknál, és a várost nem hagyhatta el. Vajon tudják-e azok, akik a számosan készült városképeket, a patinás kassai épületeket, paraszti és munkásportrékat, életképeket megörökítő grafikákat, metszeteket birtokolják, hogy Feld ezek többségét ebben az inséges időben alkotta?

Vajon ki ismerheti, birtokolhatja azokat a portrékat, amelyeket **Feld Lajos** Auschwitzban készített Mengele doktor személyes megrendelésére, jobban mondva parancsára?

Mert hogy ott is fogyott a rajzpapír, koptatta a ceruzákat **Feld Lajos**...

Talán megúszhatta volna ezt a „művésztelepet”? Volt rá esélye? Szüleit, testvéreit már beteretelték a kassai téglagyári gyűjtőhelyre, ő viszont átmenetileg kimaradt az összeférésből. Egykori tanítványa volt ugyanis az, aki lajstromba vette a kassai zsidókat, de a mestert valahogy „elfelejtette” a listára tenni...

Feld azonban családja után ment a téglagyárba, poggyszában rajzpapírral, ceruzákkal. Névsorolvasás nélkül „befogadták” őt is. Még találkozott népes családjával, még el is tudtak búcsúzni egymástól, majd a művész transzportja is elindult Auschwitzba.

Mengele doktor persze felfigyelt a kassai művészre, „beválogatta” őt a kísérletezésre szánt törpenövésű foglyok közé – mert hogy **Feld Lajos** törpenövésű volt egy gyerekkori betegsége következtében.

A „figyelmes” doktor még a foglalkozása iránt is érdeklődött, majd hallván, hogy a kísérleti alanyok választott

Pesten szerzett festőművész diplomát, parancsba adta, az a dolga, hogy rajzoljon, rajzoljon, a műveket pedig neki adja át. Portrék, „életképek” kerültek ki a foglyos művész keze alól. Láttá valaki ezeket?

Túlélte a borzalmakat, elmondása szerint sok-sok év kellett ahhoz, hogy ne álljon meg a keze munka közben, ha a lágerben átélte és látott borzalmakra gondolt.

45 után Pozsonyban élt egy ideig, majd haláláig Kassán folytatódott az alkotás, a rajztanítás.

Találkozott vele a hetvenes években. Folyt a családnevű rokonaink egykor a Feld névre hallgatnak. Egyszer szóba hoztam náluk, hogy van nekem egy „Feld Lajos 1926” szignóval ellátott tusrajzom, szemüveges arcot ábrázoló portrém. Rokonunk látatlanban regisztrálta, hogy ez csak Lajos lehet. Felvette a telefont: dobri gyeny, pan Feld. Egy óra múlva fogadtok bennünket a mester. A Trieda SA 30. vagy 32. szám alatti panelház egyik két- vagy háromszobás lakásában élt **Feld Lajos**.

Akkurátus rendszeret tükröző mappák nyíltak meg előttem: pasztellek, tus-, szén- és ceruzarajzok, metszetek sokasága. Városképek, szénégetők, pásztorok portréi, életképek, néhány tanítványának becses alkotása, kiállítási meghívók, katalógusok adtak ízelítőt életművéből. Szóba hoztam a birtokomban lévő, 1926-os portrét. Emlékezett rá, Pesten készítette egy műgyűjtő számára, aki az akkori kortárs festők, grafikusok portréi, önarcképei gyűjtésébe kezdett.

Szóba került persze kérdés nélkül is a fentebb vázolt életút, az életmentő lágerbeli alkotások keserves, kitörőhetetlen emléke. Büszke volt arra, hogy számos tanítványa sikeres művészé ért. Említette, hogy arra inspirálta őket, a műalkotás ne csak „szakmailag” legyen szép és tökéletes, hanem a jót és az élet szépségét láttassák.

Feld Lajos műveinek sokaságát közgyűjtemények, múzeumok, gyűjtők őrzik Szlovákiában, itthon, nyugaton, Amerikában – mert alkotásai jók és szépek.

Most hallottam Kassáról Izraelbe elszármazott barátomtól azt a hírt, hogy a születési évforduló kapcsán egyik méltatója kezdeményezi **Feld Lajos** emlékszoberának megalkotását, felállítását Kassán.

Politzer Tamás

BIZONYÍTÉK EREJŰ VALLOMÁS

Az utóbbi időben egyre erősebben hallatszik azon kétkedés, mely megkérdőjelezi a vézskorszakban elpusztítottak számát, a gázkamrák egykori létezését. Lényegében magát a vézskorszakot. Bizonyítékokat követelnek. Utána lehet nézni: valamennyi tábornak pontos a kimutatása, elkönyvelték, hány embert nyeltek el. A szám úgysem lesz teljes, mert hozzá kell venni a munkaszolgálatosokat, az útközben elhullottakat, a Dunába vagy más folyóba lőtteket. Más módszert javasolnánk a vesztéségek felmérésére. Szálljanak fel a vonatra, menjenek községről községre, kisvárosról kisvárosra, a háború előtt 400 anyahitközség működött ezen helységekben, most egyetlen egy sincs. Hová lettek? Az elhurcoltak alig 10-12%-a jött vissza a pokolból. Sokszor még anyai sem. A megmaradtak azóta meghaltak, illetve szertefutottak a nagyvilágba, vagy nagyobb városokba húzódtak. Közösségi életre 10 férfi hiányában úgysem lett volna lehetőségük. Vidéken élt a jámbor zsidóság túlnyomó többsége. Néhány sírkő, esetleg még álló egykori zsinagóga maradványai és tisztas pedagógusok vagy könyvtárosok kiadott vagy kéziratban lévő kutatómunkái őrzik emléküket. Ha a hitéletünket ért pótolhatatlan vesztéséget tekintjük, a leírt számok nem felül-, hanem alulbecsültek.

Ami a gázkamrákat illeti, ha a meglévő objektumok nem tűnnek hitelesnek, bizonyító erejű vallomásokkal szolgálhatunk olyan emberek tollából, akik származásuk és világnézetük szerint sem vádolhatók elfogultsággal. Vegyük például **Kállay Miklós** egykori miniszterelnök önéletírását, melyet a háború után az emigrációban vetett papírra.

Magyarországon csak a rendszerváltás után adták ki. Ő 1942. március 9-e és 1944. március 19-e között töltötte be a kormányfői tiszteket. Bárdossy váltotta fel, aki hibát és bünt városokba halmozott. Megtámadta Jugoszláviát, a békekötést figyelmen kívül hagyva, hadba lépett felelőtlenül a Szovjetunióval, nem tudta elkerülni Anglia hadüzenetét – lényegében hadba keverte az országot a fél világgal. A Donnál megfagytak a rosszul felszerelt katonák és a teljesen felszerelés nélküli munkaszolgálatosok, akik a kemény télben végeztek nehéz feladatokat. Vereség vereséget követett. **Kállay** látszott a legalkalmassabbnak, hogy mindazt a rosszat, amit elődje tett, visszafordítsa. Mint földművelésügyi miniszter, tagja volt a Gömbös-kormányának, de amikor megszületett annak szélsőjobboldali, németbarát politikájával, lemondott, és pártjából is kilépett. Tehát ismert politikai személyiségnek számított. A fészékben a témát érintően tett előterjesztései figyelmet érdemeltek. Ezért, valamint a helyzet súlyosbodása miatt eshetett rá a választás. Mint miniszterelnök, tapogatózott az angolszászoknál a békekötés lehetőségeiről, remélte, hogy a Balkánon a britek megközelítik Magyarország határát, a Szovjetunióval a bolsevizmustól tartva kizárta a közeledést. Titkos távirát működtetett, megbízottai próbálták a kapcsolatot felvenni Londonnal. Reményei meghiúsultak, az angolok a Balkánnál nem törtek előre, a megbízottak tudat adták, tárgyalni Magyarországnak a szövetségesek szerint csak a Szovjetunióval lehet. A fegyveres ellenállást tartott a megszállástól félve, de 1944 márciusában a németek határ menti összevonása sejtette, hogy erre készülnek. Ekkor érkezett a kormányzóknak a klessheimi főhadiszállásra a Führer meghívása. **Óta** Horthy a látogatástól, ajánlotta, bármi is lesz, ő megy el az ország képviselőjé. A kormányzó a vezérkari főnök tanácsára ennek ellenére elfogadta a meghívást. **Kállay** úgy látta, az ellenállás most már szükséges, megpróbált intézkedni. De Horthy engedett a nyomásnak, menesztette miniszterelnökét, és **Sztójay** németországi nagykövetet nevezte ki a kormány élére. A német megszállás megtörtént, **Kállay** a török követségen keresett menedéket. Novemberben, azután, hogy az előkészületlen és szervezetlen kiugrási kísérlet nem sikerült, a török nagykövetet felszólították, ha védelem nem hagyja el az épületet, erőszakkal hozzák ki onnan. **Kállay**, feleségét és a többi oltalmat keresőt félve, eltávozott a konzulátusról. Azonnal letartóztatták, a Margit körüli fegyházba, majd Sopronkőhidára szállították. Budapest felszabadulása – mások megfogalmazása szerint: eleste –, tehát a szovjet előrenyomulás idején Mauthausenba szállították. Fia, **András** akkor már ott volt fogoly. De nem találkozhattak. **Kállay** **András**, aki korábban már párbajozott tüzér hadnagyként egy nyilas képviselővel, az október 15-i proklamáció idején egységével az utolsó golyóig – a „tüzet szüntess” parancs ellenére – védte a várat. Ezért elhurcolták, **Lázár** tábornokkal együtt. Nagyon fontos mondat következik. **Kállay** **András** az elrabolt ifjabb Horthy Miklóssal együtt abban a házban raboskodott, ahol a gázkamra üzemelt. **András** minden nap megnézte a holtakat, hogy apja nincs-e közöttük. **Kállay** **Miklós** egy megrendítő és elgondolkoztató élményét írja le, amelyet szó szerint idézünk:

„Amit akkor láttam, egy életre elég volt, hogy megtudjam, milyen egy német fogolytábor. A halál tanyája volt. Egy tágas térségben vagy ezer ember állt, három csoportban anyaszült meztelenül a térdig érő hóban, fagyban, csontig lesóványodva. A három csoportot három fecskendőből combvastagságú vízszaggal locsolták, jéghideg vízzel, amíg megfagyva, jéggéd dermedve össze nem estek, hogy a krematóriumba vigyék őket. A gázkamra éppen akkor nem funkcionált, a parancsnok e módszert eszelte ki a krematóriumban való elhamvasztás előkészítésére.”

Nem szívesen idéztük ezen mondatokat, de ilyesmit kitalálni nem lehet. Gondoljuk meg: a tűzőn a fagy felengedett, és ha a szerencsétlen még életben volt, milyen pokoli kínna lehetett kitéve. Ha cinikusak volnánk, azt mondanánk, kegyes dolognak tekinthető a gáz, mert annak szerencséje volt, akinél hatott még a kemence előtti.

Egyébként ifjabb Horthy Miklós is számos nyilatkozatában megerősítette, hogy a gázkamra épületében raboskodott.

A szövetséges csapatok közeledtével **Dachauba** kísérték őket, több hazai és külföldi előkelőséggel együtt. Életük veszélybe került **Niederdorfnál**, ahol mozgó gázkamra csatlakozott hozzájuk. Minden bizonnyal megvolt a szándék az elveszejtésükre, de a személyzet száma egyre csökkent. A keret fegyelme fellazult, így a biztonság kedvéért a foglyok többsége nem ment a táborba, hanem a környék falvainak lakóihoz kopogtak be, akik meglepő szívéllyel fogadták be őket.

Írásunk hőseinek személyes sorsa nem alakult rózsásan. Nagyállói **Kállay** **Miklós** és ifjabb Horthy Miklós emigrációban haltak meg. **Kállay** **András** ugyan hazatért, de nem kerülte el a kitelepítést. **Somogyváry Gyulát**, a két világháború között népszerű Gyula diákot, író, aki a már említett titkos távirát felsőbb utasításra működtette, a német megszállás után azonnal letartóztatták, úgy látszik, tudtak tevékenységéről. Egy évig volt fogoly, megjárta **Mauthausen** ő is, negyvenkilésen tért haza, felesége a hangjáról ismerte meg. De elszánt volt. Mindent látott, a gázkamrákat is. Mindent elmond, amit a táborról tudni kell. De nem volt rá lehetősége. „Bűnös rendszert szolgált” – hangzott a vád, internálták, **Dénes Béla** cionista orvos rabtárs emlékirataiból tudjuk, hogy méltatlan körülmények között halt meg egy börtönkórházban.

A fent leírtak elfogulatlan szemtanúk vallomásán alapszanak. Minden becsületes kételkedőt meggyőzhetnek az igazságról. Ezért jó lenne, ha szerény írásunkat minél többen olvassák. Megszállott fanatikusokkal, akik még a saját szemüknek sem hisznek, csak a rögeszméjüknek, nincs mit kezdeni. De akiket valóban a tények érdekelnek, azoknak bizonyítékként szolgálnak a minden érdek nélkül leírt és elmondott hiteles vallomások.

Deutsch Gábor

A holokauszt 65. évfordulójára

Fasiszta lelkek

A nyilaskeresztes eszmének mindig hangos szóvivője volt. A Pálffy-féle nyilaskeresztes párt alvezéréként került a Sztójay-kormány belügyminisztériumának államtitkári székébe. Az ellenállási mozgalom kegyetlen üldözője volt, a zsidóság százezreinek halálba hajszolója. A Népbíróság kötél általi halálra ítélte.

Baky László

Kopottas bőrkabát van rajta. Fekete haján, bajuszán megcsillan a villanyfény, amely a börtönlevegő nehéz homályán lomhán kúszik át. Szép szál ember, de felsőtestében hajlott, feje előrebukik. Határozottan szép férfiarcu puhán, betegesen, sunyin imbolyog a váltakozó fényben és árnyban. Arcának húsa kicsit puffadt és sárga. Nagy, fekete bajusza mögött rejtőzködve ülnek a sárga húslebernyegeg. Alig mozdul, miközben beszél; fejét néha megfordítja, mintha hátulról támadást várna. Gyakran mosolyog, tisztán érezni mosolyaiban a meghunyászkodást, a bocsánatkérést, a barátkozni igyekvést. Elnézést kérnek e mosolyok, az ártatlanságot próbálják bizonyítani, szolidaritást keresnek, egy-egy kinyújtott kéz minden mosolya, megbocsátó, megértő kézzel könyörögnek. Nagyon csendesen beszél. Alig hallani a szavát. Ez a megvadult csendőrtiszt, aki húszéves kora óta vidéki csendőrsők állomáshelyein kártyázott, ivott, kvaterkázott, tárgarkodott, ordította, és később a német gázkamrák és halothamvasztók számára szállította a baloldali keresztények és a zsidók százezreit, csecsemőket és aggyastyánokat, terhes anyákat és betegeket rúgott és rúgatózott a vagonokba, üvöltve, vérbe borultan milliók kínjától és halálhörgésétől, a vagonokban vízért s hajtozók és társaik holttestén alvók szenvedéseitől még vadabbá vadultan – ez a parlamenti szerepléseiben is leghangosabb és legféktelenebb csendőri most olyan halkán beszél itt, mintha angyalok tartanák torkában a hangfogót. Néha megsimítja homlokát. Egy börtönőr téved a szobába. Feláll, várja az utasítást s mosolyog, alázatosan és szelíden. Mint cellájában egy szerzetes.

– Bocássanak meg az urak, de rossz fizikai kondícióban vagyok, nagyon lefogytam, ma a koszt is rossz volt, levest kaptam és két darab kenyert, és bizony az emlékezőtehetségem is sokszor kihagy. De talán meg fogják ezt érteni... Parancsoljanak.

– Csak beszéljen, Baky úr. Amit óhajt. Bármiről. Az életről, gyermekkoráról. Ha akar, beszéljen másról. Ami éppen eszébe jut.

– Kérem. A nevemet bizonyára tudják az urak. Negyvenhét éves vagyok. Nyugalmozott csendőri nagybudapesti születtem. Anyámat az ellenséges csapatok bevonulása után megölték. Hetvenhét éves volt. Apám 1902-ben halt meg...

– Miben halt meg?
– Hűdéses elmezavarban. Vármegeházi ülnök volt. Állítólag a sok munkába örült bele. Volt huszonhét hold földünk is... Két testvérem volt. A nővérem anyámmal együtt pusztult el.

– Milyen pályára készült gyermekkorában?

– Mért akartam lenni. Később megtetszett a katonapálya. Katona lettem, mert szegények voltunk és alapítványos helyet kaptam a katonaiskolában. Közepes eredménnyel elvégeztem a hadapródiskolát.

– Miért tetszett önnek a katonapálya?

– Nem tudnám megmondani. Talán a rend és a fegyelem tetszett.

– Mi volt a kedvenc játéka gyermekkorában?

– A labdajáték, meg a csendőrpandúr. Minden játékban igyekeztem mindig első lenni... A sportban is, 300 érmet nyertem. Hosszú- és középtávú futó voltam, jó eredményeket értem el a vívásban, a diszkosz- és gerelyvetésben... De már például a bokszolás és a birkózás nem nagyon tetszett, durvának találtam. A futballban sem szerettem a durva, csak a kemény, férfias játékot. Orth Gyuri, Schlosser, Sárosy, Braun Csibi volt a kedvencem...

– De hiszen Braun Csibi zsidó volt!

– Sportban nem érdekelték a faji kérdések.

– Párbaja volt?

– Kétszer. Egyszer Bajcsy-Zsilinszky Endrével, szegénnyel, aki egy parlamenti közbekialtásom miatt provokált, egyszer egy Kőlcsey nevű képviselővel. Vívóbajnok vagyok, mindkettőt ugyanazon a helyen vágta meg. De éppen, mert vívóbajnok vagyok, sohasem krakélereskedtem. Bajcsy-Zsilinszkyval egyébként jó viszonyban voltam, sokat beszélgettünk, de ő később elvadult baloldali lett.

– Petschauer Attilát ismerte? Tudta, mi történt vele? Ha tudta, miért nem segített rajta, mint vívóbajnoktársán?

– Ismertem szegényt. Kitűnő vívó volt. Fogalmam sem volt, mi történt vele. Csak jóval később tudtam meg. Ha idejében jöttek volna hozzám, bizonyára megpróbáltam volna segíteni rajta. Mint ahogy sok zsidóldemokrata képviselő is én segítettem. Csak most tudtam meg, hogy később mégis elvitték és meghalt. Végtelenül sajnálom őt.

– Mint csendőrtiszt, milyen volt az alantasaihoz?

– Vajszlív. A legjobb viszonyt tartottam velük.

– Alkohol?

– Fogyasztottam. Szerettem elfröccsözgetni... Különösen az alföldi homoki bort szerettem. De nem voltam részeges.

– És Endre László?

– Ó részeges volt. De róla nem szeretnék beszélni. Mindent neki köszönhetek. Az egész katasztrófát, amiben vagyok.

– Általában milyen volt a hangulata?

– Kiegyensúlyozott. A magam helyzetével mindig meg voltam elégedve, még a legnagyobb nyomoromban is, pedig de sokat nyomorogtam! Különben elég szangvinikus ember voltam, gyorsan jöttem dühbe, de sohasem verekedtem. Egyetlen szenvedélyem volt: másokat segíteni...

– Milyen érzés volt az ön számára hatalmat gyakorolni?

– Soha nem volt hatalmi vágyam. Lehettem volna pártvezér. Nem lettem.

– Gyerekkorában nem volt félős?

– De igen.

– Mitől félt legjobban?

– A csendőröktől... Ijesztgettek velük.

– Meg tudná mondani, mi a történelmi materializmus?

– (Mosolyog.) Hát nem... nem tudnám...

– Olvasta a Mein Kampfot?

– Még 1936-ban. Nem voltam elragadtatva tőle. Engem elsősorban az érdekelt belőle, hogyan képzei el Hitler Magyarország jövőjét. Egyáltalában nem elégtett ki a könyv.

– Milyen újságot olvasott a világháborúban?

– A Pesti Hírlapot és Az Estet.

– És az utóbbi években?

– Mindvégig a Magyarorságot.

– Mit olvasott az újságban?

– Először átlapoztam, ha érdekelt a vezércikk témája, akkor azt olvastam el, egyébként főként a háborús híreket. Kedvenc újságíróim Rajniss volt. Nagyon szellemesen írt. A Hubay már kevésbé. A baloldaltól Parragit szerettem, noha sokat öltögette a nyelvét.

– Ismerte személyesen Horthyt?

– Igen. 1937-ig rajongó híve voltam. Akkor szembekerültem vele a konzervatívizmusa miatt. Mert abszolúte elutasította a földosztást.

– Mi a véleménye Imrédyről?

– Nagyképességű, féktelenül hiú és érvényesülni vágyó...

– Szálasiról?

– Nem tartom normálisnak. Rögeszméi vannak.

– Endre Lászlóról?

– Már mondtam: ő az oka, hogy itt vagyok. Neki köszönhetem a halálos ítéletemet. A deportálásoknál együtt dolgoztunk. Minden túlkapást ő követte el. Nekem ezért állandó nézeteltéréseim voltak vele. Siófokon például az ő utasítása ellenére kivettem a vagonból a kivételezett zsidókat...

– Miért vette ki a vagonból a kivételezetteket? Hát tudta, milyen szörnyűségek várnak a deportáltakra?

– Fogalmam sem volt. A németek azt mondták, csak munkára viszik őket. Az amerikai fogságban tudtam meg, mi történt velük.

– Miért gyömöszöltetett csendőreivel nyolcvan embert egy vagonba, és miért nem engedélyezett a szerencsétleneknek sem vizet, sem ételt?

– (Gyorsan közbevág, a térdére üt.) Ezt Endre határozta el. Én hoztam csak a csendőrök tartoztak.

– De hiszen éppen a csendőrök brutalizálták a szerencsétleneket

– Amikor hallottam néhány túlkapásról, felhívtam magamhoz Faraghó Gábort, a csendőrség főfelügyelőjét, aki kijelentette, hogy minden túlkapást a hadbíróssággal fog megtoroltatni. Én megnyugodtam. Rendeltem adtam ki, hogy senkit nem szabad bántani, a kiszállítást a leghumánusabban kell végrehajtani... Én egyébként egyetlen bevagonírozást nem láttam, egyetlen gettóban, nem jártam.

– Az ön uralma alatt a csendőrség fegyelmezett testület volt?

– Feltétlenül.

– Hát akkor hogyan lehetséges, hogy szigorú rendeletei ellenére úgyszólván az egész csendőrség, kevés kivétellel, előbb kirabolta a zsidókat, aztán a leplezetlenül kegyetlenkedések közepette gyömöszölte őket a vagonokba, amelyekben oly embertelen körülmények között szállították a határig, hogy maguk a németek is elképedtek, amikor felnyitották a leplombált vagonokat?

– Semmit sem tudtam erről! És miért nem jött fel hozzám ilyen panaszszal akárcsak egyetlenegy ember is?! Senki sem szólt nekem! Miért nem jött fel hozzám ilyen panasszal a Zsidó Tanács?! Rögtön otthagytam volna az állásomat, vagy szembehelyezkedtem volna ezekkel a disznóságokkal! A legnagyobb gyávaság volt, hogy senki sem jött fel hozzám! Igenis, gyávaság volt (Széles, riadt gesztus.) Én semmiről sem tudtam!

– De Baky úr! Minden külföldi rádió ezekről a szörnyűségekről harsogott, angol repülőgépek százezrével dobálták le a röpcedulákat, megírva, hogy mit művelnek az ön csendőrei és az országban mindenki, a suszterinastól kezdve a legeldugottabb falu bakteréig, mindenki tudott ezekről a szégyenletes, szervezett, állami gyilkosságokról! Csak ön nem tudott volna? A belügyminisztériumi államtitkár? A csendőrök irányítója?

– Akármilyen elképzelhetetlen, nem tudtam róla. (Alig hallani, amit mond, összegörnyedten ül.)

– Meddig hitt a német győzelemben?

– Sztálingrád után már nem hittem a totális győzelemben. De a kiegyezés békeben még 1944 őszén is hittem.

– Ki volt az első zsidó, akivel életében összetalálkozott?

– Egy Déri nevű katonatiszt. Jó bajtárs volt.

– Zsidó nő szerepelt életében?

– Nem. Sohasem éltem intenzív szerelmi életet.

– Halálfélelme nincs?

– (Alig hallhatóan) Nincs. De biztosan tudom, hogy felakasztanak...

– Ha egyszer mégis kiszabadulna, mihez kezdene?

– Elmennék fizikai munkásnak. Csak a fizikai munkás él nyugodtan.

– Mi volt az ön elgondolása: mi lesz a zsidókkal a háború után?

– Tudtam, hogy nem jönnek vissza Magyarországra. Úgy gondoltam, hogy a békeszerződés fog gondoskodni elhelyezésükről.

– A németek azzal a zsidókérdéssel rendezése nem magyar, hanem világpolitikai ügy. Én az hittem, hogy kisebbik része mégis visszakerül majd az országba, nagyobbik részét Oroszország területén fogják telepíteni.

– Milyen érzésekkel viseltetett az emberi szenvedésekkel szemben?

– Mindig nagyon fájt.

– És a zsidók szenvedése?

– (Idegesen nevet.) Én nem tudtam, hogy a zsidók szenvednek.

(Kérdés nélkül.) Azért maradtam a helyemen, mert én nem szolgáltam ki 100%-ig a német érdekeket. Mindenki tudta rólam, hogy németellenes vagyok. Ha mást nem csináltam a helyemen, mint azt, hogy megakadályoztam a Gestapót a baloldali munkásság teljes kiirtásában, akkor is csináltam valamit hazám érdekében! Tessék csak megnézni, mit művelt utánam a Szálasi-kormány! Ismétlem: Kabókot is én mentettem ki egyszer a Gestapo karjaiból. Rusnyák professzort és még három egyetemi tanárt is én vettem ki a vagonból!

– Bejelenti őket mentőtánuinak?

– Nem. Kötelességem volt.

– De Mónus Illést meggyilkolták! Ezt tudja?

– Mónus Illést! Szörnyűséges... (Hátrahajol.) Szörnyűséges...

– Milyen étvágya volt önnek a deportálás hónapjaiban?

– Olyan, mint máskor. De akkor már az egész helyzet nem tetszett nekem. Az én helyzetem sem...

– Hogyan egyeztethette össze soviniszta mivoltát azzal, hogy egy német szolgálatban álló kormány államtitkára volt?

– Mindig németellenes voltam. De eltűrtam a németeket attól kezdve, amikor jóvoltukból visszakaptuk elszakított területeink egy részét. (Hirtelen, minden átmenet nélkül.) Endre féktelen, duhajkodó, üresfejű ember volt... hazug fráter!

– Mi volt élete legnagyobb erénye?

– Mindig segítettam a szegény embereken. Ez nem erény, ez kötelesség!

– És mi volt a legnagyobb bűne?

– Biztosan számtalan bűnöm van, mint minden embernek... De tudatosan nem követtem el bűnt... Felelősséget érzek mindazokért a dolgokért, amik történtek...

– Tisztában van azzal, hogy politikájuk milyen szakadékba sodorta az országot?

– (Alig hallani a szavát.) Én nem hittem, hogy Magyarország belesodródik a háborúba... a faji elmélet megzavart...

– Nem szokott szembe előtt megjelenni a féltelt, a szomszédoktól, az éhségtől eszméletlenek, az agyonkínzottak, az öngyilkosságba hajszoltak processziója, az ártatlan csecsemők?

Baky László

– (Elfordítja arcát.) Ne tessék mondani... én nem tudtam róla... én nem tehetek róla... én...

– Milyen büntetésre számít?

– Feltétlenül kivégeznek... Megérdemelném, hogy golyóval... és nem kötéllel...

(Csupa panasz. Rosszul érzi magát, hagyjuk pihenni. Ma alig evett. Nagyon rossz idegállapotban érzi magát. Szeretne már lefeküdni. Fáj a gyomra. Halkan összeüti a bokáját. Udvariasan mosolyog. Illedelmesen megbiccint a fejét. És kison a szobából. A börtönfolyosón gyorsan megy, majdnem fut. Nem néz vissza, nem néz semerre, gyorsan besurran a kinyíló cellaajtón.)

A pszichoanalitikus megjegyzése:

Ha valaki sokra viszi, még nem biztos, hogy nagy ember. Gyakrabban fordul elő, hogy a nagy ember nem viszi sokra. De az elhivatott gyermekkorában valamiképpen megmutatkozik, hogy nagy ember lesz.

Baky László életének története se kélyes. Mérnök szeretett volna lenni, de katona lett, mert alapítványi helyet kapott, amit szegénysége miatt nem hagyhatott kihasználatlanul. Akiben él az a bizonyos isteni szikra, akkor is mérnök lesz, ha nem 27 hold és nyugdíj biztosítja a háromgyermekes anyja létét, hanem teljes nincstelenség a része.

Gyerekkorában a csendőröktől félt. Előbb katona lett, majd csendőr. Eddig ő félt, most tőle féljenek. Ösztönember, a biológiai őserők még negyvenhárom éves korában is a sport területén biztosítják (old boy versenyt nyer) az érvényesülést. Nem művelődött, nem járta meg az ösztönöket nemesítő, átszellemítő utakat. Amikor a sportból kiregszik, új kiélési területet talál a politikában. A brutális ösztönök, a szenvedély, és nem a mérték, a tudás, a koncepció teremti meg politikai orientációját és támogatja programját.

Mindent készen kap. A propagandából kihámozott eszméket nála nem színezi az individualitás, a zavaros tervekbe mindig jobban belekuszálódik. Pártvezér lehetne, elutasítja, közlést akar maradni. Erélyes emberre van szükség, egyszerre az élre kerül, de az általa végrehajtandó program – majdnem pogromot mondtam – minden egyes részletét előírják neki. A lovagias sportember néha felülkerekedik lelki tevékenységében. Miután több százezer elpusztított, megment néhány embert, és ezeket nem kívánja mentő tanúul bejelenteni. Úgy érzi, végig fairre kellett volna játszani. Az unfair játékért halálbüntetést szab ki önmagára. Nem a bűneiért, hanem az unfair játékért... De néhány fair mozdulatáért – úgy véli – megérdemelné, hogy ő maga válassza meg a halálnemet.

Szirmai Rezső – Dr. Gartner Pál (1946)

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Hittanoktatás a Hegedűsben (XIII. ker., Hegedűs Gy. u. 3.) minden szombat délután. 06-20-311-9402.

Festmények vétele! Budapesti galéria a Dohány zsinagóga szomszédságában magas áron, azonnali készpénzfizetéssel vásárolja 19. és 20. századi neves magyar festők műveit. Antik 2000 Stúdió. Üzlet-cím: 1077 Budapest, Wesselényi utca 9. Tel.: 06-1-344-2728, 06-20-924-5370, www.antik2000studio.hu

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Farkas Zsolt vízvezeték-szerelés, gázkészülék-javítás, lakásfelújítás. Tel.: 242-2028.

Háziorvosi és eu. fogl. rendelés Zuglóban, XIV, Róna köz 6. Szerda-csütörtök 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 251-8525.

Fogorvosi rendelém címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbistület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermek körülmetélését vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbistulei@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Pöttös bögréjétől a hagyatékaig felvásárolom, szeméjét elszállítatom, lakását utána összetakarítom. Harsányi Ildikó, 06-30-209-3463.

Végzőhához közel turistáknak lakás kiadó. Tel.: 06-30-346-2223.

Kereskedő és becsüs ügynökség hagyatékot, gyűjteményt ad-vesz. Tel.: 06-30-928-7792.

Könyvnyomatás, fűzetkészítés, színes nyomtatás, plakátnyomatás. Messinger: 315-0264.

Kárpótlási jegyet, földtulványt legmagasabb áron vásárolok. Azonnali készpénzfizetés. 06-20-575-1411, 334-2620.

Vörösmarty utcában, Wesselényi utcához közeli részen 90 m²-es, I. emeleti, összkomfortos, egyedi fűtéses, felújításra szoruló öröklakás sürgősen eladó vagy kiadó. Érdeklődni a 06-30-925-2399-es számon lehet.

Falk Miksa utcában eladó 248 m²-es, I. emeleti lakás. 150 millió. 06-30-301-2616.

Idősgondozás! Oklevéllel, tapasztalattal, referenciával rendelkező, 42 éves, értelmes, együttérző nő munkát vállal. Háztartási munkába is besegítek 24 órában, ott lakással is. Tel.: 06-20-211-1264.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
ujelet01@freemail.hu
Főszerkesztő:
Kardos Péter
Olvasószerkesztő:
Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos:
Mazsihisz

Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 3120 Ft
Külföldre 5760 Ft/év
USA és Izrael: 6240 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUB
IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.

Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

Családi albumot, diát, fényképet, filmet digitalizálók, DVD-re írók. Videofelvételt készítenek, szerkesztenek. Bánki Miklós, 06-30-992-1549.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű és kisebb festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT**, 12 személyes evőeszközökészletet, cukordobozokat, gyertyatartókat, tálcákat, stb. Kovács Margit és Gorka kerámiáit, herendi, meiseni, Zsolnay porcelánokat, régi álló-, fali- és asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szekretert, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa- és márványszobrokat veszek. (Hibásakat is.) Teljes hagyatékaért első yevőként a legmagasabb árat fizetem. **KÉSZPÉNZBEN.** Díjtalan kiszállítás, értékebecslés, vidékre is. **ÜZLET: I. KÉR., BATTYÁNY U. 10.** (Mária térenél). TEL.: 201-6188, 06-20/323-4104. E-mail: kastelyberendezese@t-online.hu

Családfakutatás. 06-20-225-4817.

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Zsinagóga néző, 2,5 szobás (91 m²), V. emeleti, polgári lakás hosszú távra kiadó. 20/368-8341.

Telekgondozást, fűnyírást vállalok. 06-70-505-9745.

Eladó VII. kerületi, Wesselényi utcai, 56 m²-es, első emeleti, utcai, kétszobás, cirkófűtéses öröklakás. Irányár: 15 120 000 Ft. 06-30-215-6498.

Gyógypedikűrös házhoz megy. Tel.: 708-1473, 06-20-805-5959.

Károly körúton garzonlakás kiadó. 06-70-592-1948.

Budapest VIII., Horányi u.-ban 120 m²-es, 3 szobás, berendezett lakás hosszú távra kiadó, bérleti díj + rezs. Érdeklődni: 06-20-410-2113.

Franciatanítás. 06-20-225-4817.

Zsinagógával szemben 86 m²-es, világos, ötödik emeleti lakás eladó. Irányár: 27,4 millió Ft. Lift van. 06-30-273-4151.

Keresem öcsémet, Klein Sámuel, aki 1942-ben született Budapesten, 1944-ben a X. ker., Kelemen utcai otthonból a többi hasonló korú gyerekekkel lovas kocsi rakták, és azt mondták nekik, hogy elmennek sétálni. Aki tud róla valamit, kérném, értesítse unokahúgomat Budapesten a 06-20-410-2113-as telefonszámon vagy engem Izraelben: Jerusalem, Möker Hajim 34, Ora Berkovics szül.: Klein Olga. Tel.: 02-678-7719 vagy 678-5636.

Akácfa utcában másfél szoba-hallos, jó

beosztású, utcai, emeleti, 52 m²-es lakás tulajdonostól eladó. 12,9 millió Ft. 06-20-259-7384.

A Schlinger család keresi a kapcsolatot még élő Schlingerekkel. Amennyiben Önt így hívják vagy ismer Schlinger családnévű személyt, kérem, jelezze ezt e-mailben Irving Schlingernél: sch9sur@frontier-net.net

Teljes körű házvezetést és betegápolást vállalok. Tel.: 06-46-357-584 (csak az esti órákban).

Ablaktisztítást, nagytakarítást vállalok. 06-30-964-3406. 10 óra után!

Újlipótvárosban kellemes kislakás kiadó. 06-30-914-0394.

Középkorú hölgy délutánonként, illetve hétvégén idősgondozást és takarítást vállal. 06-20-357-3916.

HÁZASSÁG

18 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8-10-ig, este 20-22-ig. E-mail: gyorgyi11@vivamail.hu

Salom társközvetítés. Tel.: 316-0265.

49 éves, jelenleg mélyen magába zárkózott férfi részére olyan jólelkű, magányos, 45-50 év körüli hölgy választást várom, aki vissza tudná adni életkedvét, és esetleg boldoggá tudná tenni. „Budapesti” jelígeré a kiadóba.

58 éves, fiatalos, jól szituált, diplomás férfi keresi élete párját ötvenévesnél nem idősebb, kedves, csinos hölgy személyében. Elérhetőségem: 06-20-376-6420.

160/65, 65 éves zsidó nő megismerkedne hasonló korú, barátságos férfival. 06-20-208-0215.

Jóképpű, 40-es (171/72 kg, kék szemű, barna hajú), nőtlen, gyermektelen, jó megjelenésű, jól szituált, budapesti, zeneművészettel foglalkozó, diplomás fiatalember csinos, gyermektelen, filigrán, hajadon vagy elvált hölgyet keres. Azoktól vár választ, akik valóban családot, gyermeket szeretnének. Tel.: 06-70-210-0005. E-mail: szirteslaszlo@yahoo.com

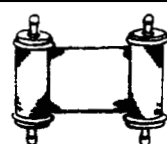
Társat keres egyedülálló, negyvenes (170/58), középfokú végzettségű, karcsú hölgy, földrajzi határok nélkül. Jelentkezést „Sunshine” jelígeré a szerkesztőségbe és angel-7@freemail.hu e-mail címre várak.

Amerikai magyar, kulturált férfi keres csinos, kulturált zsidó hölgyet 45-60 évesig, házasság céljából. „Fényképpel válaszoljon” jelígeré a kiadóba.

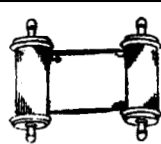
Mártír-istentiszteletek 2009

Június 21. Győr	11.00 12.30	Győr-szigeti temető, Temető u. 33. zsinagóga, Kossuth u. 5. temető
Nagykátán	10.30	emlékmű
Tótkomlós	11.00	temető
Szentés	12.00	temető
Dombóvár	13.30	temető
Sátoraljaújhegy	14.00	temető
Gyöngyös	11.00	temető
Június 28. Nagykőrös	11.00	zsinagóga
Szolnok	14.00	zsinagóga
Jánoshalma	11.00	zsinagóga
Mohács	14.00	emlékmű
Szeged	10.00	koszorúzás
	11.00	zsinagóga
Kaposvár	10.00	templom
	11.15	temető
Vác	10.00	zsinagóga, Eötvös u. 3.
Veszprém	10.00	temető
Hódmezővásárhely	15.00	temető
	16.00	zsinagóga
Gyula	12.00	temető
Július 5. Tapolca	13.30 14.00	koszorúzás az emléktáblánál
	11.00	temető
Szombathely	11.00	temető
Pécs	10.30	zsinagóga
Keszthely	11.00	zsinagóga
Jászberény	11.00	temető
Debrecen	10.00	temető
Július 12. Karcag	11.00	templom, temető
Sopron	11.00	temető
Soroksár	9.00	temető
Pesterzsébet	10.00	temető
Csepel	11.30	temető
Szekszárd	10.30	holokauszt-emlékmű
Újpest, Rákospalota	18.00	zsinagóga
Békéscsaba	15.00	temető

Felhívjuk az érdekeltek figyelmét, hogy az idopontok, helyszínek esetleges változása miatt minden számunkat kísérjék figyelemmel.

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Jún. 19.	Szombat reggel Jún. 20.	Péntek este Jún. 26.	Szombat reggel Jún. 27.
Hősök	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Vasvári P. u. 5. (lubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfaluvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Békkocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.35	8.00	20.35	8.00
Alma u. 2.	20.35	8.00	20.35	8.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	19.30	7.30	19.30	7.30
Páva u. 39.	19.00	9.30	19.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.30	18.00	9.30
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	19.00	9.00	19.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	20.35	9.00	20.35	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
		Vidéken		
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	20.25	8.00	20.25	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	20.25	8.00	20.25	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Füred u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petöfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Június 19.	péntek	Szíván 27.	Gyertyagyújtás: 8.26
Június 20.	szombat	Szíván 28.	Szombat kimenetel: 9.47
			Újholdhirdetés
Június 21.	vasárnap	Szíván 29.	Jom kippur kátán
Június 22.	hétfő	Szíván 30.	Újhold 1.
Június 23.	kedd	Támmuz 1.	Újhold 2.
Június 26.	péntek	Támmuz 4.	Gyertyagyújtás: 8.27
Június 27.	szombat	Támmuz 5.	Szombat kimenetel: 9.47

Megemlékezés Tóth Lőrincről

125 éve, hogy a tiszaezlári Solyomsi Eszter eltűnése miatt két évvel korábban indult büntetőeljárásban a *Tóth Lőrinc* vezette Kúria (az akkori legfelsőbb bíróság) kihirdette a 15 ártatlan zsidó vádlottat felmentő első- és másodfokú ítéleteket helybenhagyó végző döntést.

Ki volt Tóth Lőrinc, akinek ebből az alkalomból megkoszorúzták a Kerepesi temetőben lévő sírját?

1814-ben született Komáromban. Jó-kai felfedezője, jogtudós, a Védegyelet titkára, országgyűlési képviselő. 1848-ban *Deák Ferenc* miniszteri titkára, majd „az álladalmi ügyészi osztály” vezetője, amiért 1849-ben halálra ítélik, de kegyelmet kap. Jogi szakkönyvek mellett ír útirajzokat, verseket, színműveket (pl. a *Hunyadi László* c. szomorújátékot,

melyből *Egressy Béni* Erkel operájának szövegkönyvét alkotta). Az elhunyt akadémikusok közel 50 emlékszedését írta, nemcsak jogászokét. Sok nyelvet tudott, sokat fordított. Útikönyvei tananyagok lettek nevelőintézetekben, kedvenc üdülőhelyét ő nevezte el Tátrafürednek. 1903-ban halt meg, 1912-től utca viseli nevét a Városmajorban.

A közelmúltban az Eötvös Károly és Kozma Sándor Baráti Kör nevében *Nagy Károly* elnök méltatta munkásságát sírjánál, majd koszorút helyeztek el, többek között a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége részéről. Az ORZSE-t *Róbert Péter* docens képviselte.

Emlékezzünk Tóth Lőrincre és az általa lezárt tiszaezlári perre!

Róbert Péter

A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (MAZSÖK) az 1997. évi X. törvény alapján jött létre azzal a céllal, hogy a részére átruházott javakból megteremtse annak lehetőségét, hogy azok a személyek, akik zsidó származásuk miatt faji, vallási vagy más fasiszta szellemű zaklató rendszabályok elszennvedői voltak, szociális helyzetüket javíthassák, közösségeik újjászervezhessék vallási, kulturális, oktatási rendszerüket.

Honlap: <http://www.mazsok.hu/index.php>

Adatak a MAZSÖK 2008. évi mérlegéből és eredménykimutatásából (1000 forintban)

Eszközök:	
• Befektetett eszközök	644 465
• Forgóeszközök	3 873 559
• Aktív időbeli elhatárolások	72 242
• Eszközök összesen	4 590 266

Források:	
• Saját tőke	2 069 222
• Céltartalékok	96 546
• Kötelezettségek	84 154
• Passzív időbeli elhatárolások	2 340 344
• Források összesen	4 590 266

• Bevételek, ráfordítások és eredmény:	
• Közhasznú tevékenység bevétele	93 035
• Vállalkozási tevékenység bevétele	240 136

Kínai zsidók – zsidó kínaiak?

A Nemzetek Háza program-vezetőjének invitálására vehettem részt egy igen érdekes előadáson. Kínában élt, élő zsidókról, helyükről ebben a távol-keleti országban, sok száz éves múltjukról, kultúrájukról, beilleszkedésükről, fogadtatásukról, ünnepeik megéléséről és sok-sok egyébéről beszélt *Vámos Péter* történész, sinológus.

Tudjuk, hogy Kína a köztudatban évszázadok óta idegenektől elzárkózó, a külföldre s a külföldiekre mindig gyanakvással figyelő birodalom. Kívülálló számára a sejtelmes-rejtelmes szokások, a furcsa öltözék, a kismiszerhetetlen, számunkra megfajthetetlen írásmód, a bizalmatlan emberek érthetetlen beszéde titokzatossá és távolivá tesz mindent, ami kínai.

A program első felében az előadó átfogó ismertetést adott a Selyemúton érkezett kaifengi zsidók Kínában eltöltött évszázadairól, a kevés, napjainkra fennmaradt irodalmi bizonyíték helyett vetített képekkel tetelplasztikussá az ott élt zsidó kolónia múltját, például zsinagógai tervrajzokkal, Ming-kori héber-kínai nyelvű imakönyvekkel, kipákkal.

Vámos elmondta, helyi történeti munkákból tudható, hogy az ott élő zsidók főként különféle hivatalokat töltöttek be, hétféle családnévvel (mint például: arany, kő), erről és sok egyébéről feliratos kövek árulkodnak. Megtudtam, hogy a 19. század közepéig nem is volt kapcsolat a kínai zsidó közösségek és a külföld között. A más országokból odalátogatók főként identitáshiányos, asszimiláns zsidókkal találkozhattak.

1980-tól, talán a Kínai Népköztársaság megnyitása utáni érdeklődés hatására, feléledtek a zsidó hagyományok, lezármazottakat kutattak, az akkor odaérkező külföldiek már emlékhelyeket találtak, például az egykori zsinagóga helyén utcát neveztek át Szentírás tanításának névre, angol és héber feliratokkal.

Az előadás második része a Sanghajban, az ellentétek városában élt és élő zsidókról szólt. A sinológus részletesen ismertette a huszadik század közepén a náci elöl menekülő 20 ezer kelet- és közép-európai, majd 1948–49-ig ott élt zsidók befogadását és helyzetét. Voltak olyan zsidó családok, amelyek jó üzleti befektetés reményében telepedtek le, s részben ennek köszönhetően iskolák, kórházak jöttek létre, sok létesítményük lett gazdagabb a város. Ekkor Kínában mintegy százezer külföldi élt. Összetételüket tekintve: 700 bagdadi szefárd család, orosz askenáziok ötezen, náci elöl menekült osztrák-német zsidók 18 000-en, s jesivát is működtető lengyel menekültek ezren.

Vámos Péter beszélt az emigráció európai hátteréről: zsidóellenes szankciókról, szervezett terrortól. Hangsúlyozta, Kína volt az az ország egészen 1939 nyaráig, amely az úti okmány nélkül érkező zsidókat befogadta. Az előadó ezt követően

hosszasan szólt a japán-kínai háború hatásáról, a tájékozottság hiányáról, a hármass (Németország–Olaszország–Japán) szövetségről, a japánok zsidókhöz való viszonyulásáról, kiemelve, hogy a sinto Japánban nem volt antiszemitizmus, sőt „zavarta” őket a fajelmélet, viszont az is igaz, hogy 1941 decemberétől, bár nem

volt zsidóellenes politika, de például kényszerlakhelyet jelöltek ki a hontalan menekülteknek. A gettóélet törvényei, szabályai csak az engedély nélküli elhagyásban egyeztek az európaiakkal, és a gettósítás sem vonatkozott minden ott élő zsidó családra.

Vámos Péter időt szentelt előadásában a különféle segítségnyújtó szervezetek, magánemberek akcióira, emlékeztetett többek között Komor Pálra, aki a hit-munka-remény jegyében már 1920-ban létrehozta a Magyar Segélyező Egylet: tejskola alapot létesített, 16 000 embernek állítottak ki úgynevezett „Komor Pass”-okat, „Otthon” néven menekülttáborokat hozott létre más segítségnyújtó szervezetekkel együttműködve (Nemzetközi Vöröskereszt, HIAS, UNRRA), zsidó újságok jelentek meg: a Jewish Chronicle és a Gelbe Post.

Ma Sanghajban az egykori gettó helyén emléktábla áll. 1945 nyár végén a Kínában élt zsidók, akárcsak európai társaik, rokonaikat kutatták, hazatértek, sokuk 1946 után Amerikába, Ausztráliába, Izraelbe vándorolt.

A mai Kína zsidóságára rátérve az előadó beszélt az Ohel Moshe zsinagógáról (ahol nincsen tóra), annak felújításáról, az emlékcarnokról. Múzeum és Zsidóságot Kutató Központ alakult, s most úgy tűnik, a nemzetközi zsidó kolónia tagjai főként üzletemberként élnek az országban.

Az előadás végén érdeklődtem a Kínában ma élő zsidók lélekszámáról, földrajzi elhelyezkedésükről, erre (távol-keleti titok?) választ nem kaptam.

gáljuli

Éhes zsidók – New Yorkban is

Ha valaki még mindig azt hiszi, hogy Amerikában mindenki milliomos és minden New York-i zsidónak két autója és három nyaralója van Miami-ban, az alaposan téved.

Nemcsak a jelenlegi rossz gazdasági helyzet okozza – bár az is rátesz néhány lapáttal –, hogy New Yorkban egyre több az éhes zsidó, akik a közösség segítségét igénylik. *Peszach* előtt a *Mászbíá* (Jóllakató) elnevezésű zsidó jótékonyági szervezet további három népkonyhát nyitott Williamsburgban, Flatbushon és Queensben. Ezekben az ünnep előtt és alatt több száz adag ebédet és vacsorát osztottak ki rászoruló zsidóknak. Az igénylők között ott voltak a „hagyományos” szegények, a kisnyugdíjasok, akik nem tudnak a társadalombiztosító pénzből megélni, de nemcsak ezek, hanem olyan családok is, akik nemrég még jómódúnak számítottak. Most a gazdasági helyzet ezeket is a tónk szélére juttatta.

Más szervezetek jegyeket osztogatnak olyanoknak, akik szégyellik felkeresni a népkonyhát. A helyzet nehéz, mondja egy izraeli kegyeskereskedő. Mezuát és tfilint is alig vesznek. Az izraeli gyűjtőokmány is megsínylik a helyzetet, mind a vallásos, mind a szekuláris részlegben.

Mikor lesz ennek vége?

Ki tudja.

A. S.

Tutira kamuztak?

Azon a szombat estén, amikor megláttam a bejátszást a Tutira kamuzunk című francia filmvígjáték-ból, azonnal eldőlt az esti „mit nézek ma?” című dilemmám. A bejátszásban volt rabbi, egy, a zsidóságot bizonyítani akaró főszereplő, szóval ott a helyem. Eldobtam csapot-papot, thrillereket meg a Mikroszkóp-kabarét, és rámeredtem a főszereplő Richard Anconina nagy orrára és történetére.

Az biztos, hogy Párizsban játszódik a film, és 1997-ben készült. A csacsacs dallama, mellyel kezdetét veszi a mozi, majdnem megzavart az időpontban. Azt a látszatot keltette, hogy régebben, sokkal előbb játszódnak. (Persze ez attól még igaz lehet!) További benyomásaim is ezt erősítik, a ruhák, az utca forgataga, vagy éppen a film fővonulata.

Szóval a mi hősrünk egy nincstelen senki a világváros zsidónegyedében, ahol még az ágyrajárást sem tudja kifizetni. Egy véletlen folytán azt hiszik róla, hogy zsidó, és elkezdik őt istápolni. Elkérül egy ruházati anyag-boltba, ahol olyan ügyesen ad el, hogy előléptetik. Újdonsült igazi zsidó barátja egy este meghívja őt sabbátra a szüleihez, ahol sorra vét a zsidó szokások ellen. Amikor a ház ura körbeadja a boros poharat, Eddie egyből felhajtja. A néző már tudja, hogy nem zsidó, de a környezetének még fogalma sincs róla.

A következő jelenet már csupa élet és semmi ünnep, mindenki pénzért kér kölcsön mindenkitől. Csencselnek és csacscsolnak napestig.

Nagyon szeretném élvezni a filmet, így hát tovább nézem. Annál is inkább, mivel felsejlik egy szerelmi vonal is. Eddie beleszeret a főnöke lányába, ami hosszú ideig abszurdnak tűnik, de erről is csak mi tudunk, a lány nem. Egy biztos, a ranglétrán ez a vágy hajtja őt felfelé, és sokáig úgy néz ki, hogy minden aranyá válik a kezében. Egy kis kibicsaklás után folytatódik a karrierje, annyira, hogy már alig lehet ráismerni a tegnap még földönfutó kisemberre. Hatalmas üvegpalatában ül, és titkárnők hada veszi körül. Egy alkalommal jól bevallja Sandrának, hogy szereti, majd újabb kép, és már helikopterrel mennek a homokos tengerpart egyik luxusszállodájába.

Snitt. A következő kép már arról szól, hogy esküvő céljából ülnek a rabbi előtt, akit Eddie folyamatosan atyámnak szólít annak ellenére, hogy kipa van a fején. Amikor a papírokra kerül a sor, zavarát már nem tudja leplezni. Sandra felugrik, megsértődik, és főleg csalódik benne. Azért az egy mondatért, ami eztán következik a fiatalok között, már érdemes volt ezt a filmet választanom. Eddie ezekkel a szavakkal fordul a lány felé: „Ha úgy szeretnél te engem, mint én téged, az mindent elsöpörne!” Pár hónap mosolygúnet következik. Egyikük sem találja a helyét. Az egész behóvód fámília jiddise mámostól nekik drukkol. A boldogtalanságot senki nem bírja nézni. Egy partin ülnek mindketten, de távol egymástól és némán. Eddie egyszer csak feláll és elrohan. Nyomában Sandra, aki csak annyit mond neki: „Úgy szeretlek téged, mint te engem.”

Nagy csók, az erkélyről nagy családi taps. Fogalmuk nincs arról, (nekünk meg pláne), hogy mi vár rájuk. Még az is lehet, hogy boldogság.

Bozsán Eta

בר מצוה

Medgyesi Tamásnak Bámídbár hetiszakas szombatján volt a bár micvája. Zsúfolásig megtelt a Frankel Leó úti zsinagóga családta-

gokkal, barátokkal, ismerősökkel. A sok boldog ünneplő tanúja lehetett, ahogy *Eliezer ben Mojsze Aviezer* a tórához szólította *Biczó Tamás* kántort, és ott a tradicionális dallammal elrecitálta az áldásokat, majd a Máchár chódes haftarát olvasta fel határozott, magabiztos hangon, a két áldással egyetemben. *Verő Tamás* rabbi és *Kovács Tibor* adott tanítást, majd az édesapa megáldotta fiát. A cukordobálás, az ének és a tánc mindenkinek melegséggel töltötte el a szívet. Eliezer a gyönyörű és különleges kiduson köszönő szavakat mondott, majd a bor- és kalácsáldás után az édesanya üdvözölte az egy-

begyülteket. *Dávid Jákob ben Mojsze Aviezer*, az ünnepelt bátyja mondatait a körzet elnöke, *Tordai Péter* beszéde követte, majd két dáján: *Kovács Tibor* és *Erbszt Hermann* oktatásai következtek. Külön köszönetet érdemel az ifjú felkészítéséért *Farnadi-Jerusalimi Mark (Micha)*. A hideg és meleg ételeket követően egy különleges torta is került az asztalra a rengeteg gyümölcs mellé, majd záráskeppen *Doff Imre* főkántor vezetésével a bencsolással fejeződött be a férfívá avatás ünnepe. Mázál tov!

A Bethlen téri templomban Böhár-Böchukotáj szombatján szöfittették a Tórához *Schein Dávidot*, *Uriel ben Jónát*. A bár micva fiú a bráchákat és a prófétai részt gyönyörűen, a pontos dallam szerint énekelte. *Deutsch Róbert* főrabbi mondott avatóbeszédet, melyben felhívta tanítványa figyelmét a további tanulás fontosságára, a hagyományok folytatására, majd a Teremtő áldását kérte reá. *Kerekes Béla* főkántor énekelte ünnepi zsolnárt. Az imádkozást követően a szülőik kiduson látták vendégül a megjelenteket. Itt az örömapa szólott az egybegyültekhez, majd *Dávid* köszönetet mondott szeretteinek a gondoskodó nevelésért, valamint mindazoknak, akik megtisztelték a családot és felejthetlenné tették számára ezt a napot.

Rámbám „nagyon jó fej”

Évente mintegy száz német fiatal tér be a zsidósághoz és alijázik. A száraz tények mögött rejtőző emberek között is kitűnik *Nikó Bauch*, a 24 éves, Nyugat-Németországban született fiatal ember, aki három évvel ezelőtt tért be, vallásos lett (ortodox), és most mint sorkatona szolgál Izraelben.

Otthon szigorúan katolikus család gyereke volt, de valami nem stimmelte neki. „Minden nagyon könnyen ment, mindenki csak az élet élvezetei után futott.” Nagyon fiatalon közölte otthon, hogy a katolicizmus nem mond neki semmit, felhagyott a szokványos templomjárással, és amikor tudomást szerzett a soában történekről, kíváncsi lett, kik is azok a zsidók. Addig egyet sem ismert.

Innen már rövid út vezetett Izraelbe és a zsidósághoz. „Most Rámbámot (Maimonides) tanulok – mondja –, nagyon jó fej, mindenre van válasza.” Németországi (volt) barátai, az új baloldal, megszakított vele minden kapcsolatot, amikor megtudták, hogy az izraeli „megszálló” hadseregben szolgál.

„Nem, a szüleim nem voltak náciak, és én nem vezekelek helyettük” – mondja *Nikó*, aki igyekszik jó katona lenni. „És persze jó zsidó” – teszi hozzá.

N. K.

Mordecháj és Eszter Iránban nyugszanak...

Ez egy púrimi hír, de egyáltalán nem vicces: az iráni Izrael-ellenes, atombombát gyártó hatóságok közölték, hogy „államosították”, illetve állami kezelésbe vették a Hamadánban lévő sírhelyet, amelyben a hagyomány szerint a bibliai Mordecháj és Eszter nyugszik. Hamadán, az egykori Susán, a perzsa birodalom fővárosa volt, és évszázadokon keresztül zsidó turisták látogattak a szalomak tartott sírt.

Most ezt az iráni turisztikai hivatal vette kezelésbe.

A múlt században még 10 ezer zsidó élt Hamadánban, mára csupán néhány maradt ott, akik a sírhely kezelésével, tisztításával és őrzésével foglalkoztak. Iránban ma mindössze 28 ezer zsidó maradt, akik főleg Teheránban élnek.

A. S.

BELVÁROSI EGÉSZSÉGCENTRUM

INGYENES MÉRÉSEK!

- hallásvizsgálat
- vérnyomás mérés
- vércukorszint mérés

Információ, bejelentkezés:
1132. Budapest, Visegrádi u. 15.

236-07-55

- Fül - Orr - Gége, Hallásvizsgálat (analóg, digitális, fülben és fül mögött viselt hallókészülékek és tartozékok nagy választéka és szervizelése)
- Fülzúgás terápia
- Pszichológia
- Belgyógyászat, pszichoszomatika

- Gasztroenterológia (diétás szaktanácsadás, IBS, reflux...)
- EKG vizsgálat, UH diagnosztika
- Nőgyógyászat, terhes gondozás
- Érendszeri betegségek vizsgálata (érszűkület, visszér...)
- Gyógyászati segédeszközök és egészségmegőrző termékek